

ВІСНИК №20 ОСІНЬ 2002
ЕКОЛОГІЧНОЇ
АДВОКАТУРИ

У НОМЕРІ:

По слідах Орхуської конференції	С. Кравченко Перша зустріч Сторін Орхуської конвенції	5
СПРАВИ: еколого-правова практика	О. Мельн Привласнення паркових територій	7
ГУТА: з досвіду зарубіжних колег	П. Замфир Епопея одного правительственного постановлення	9
	С. Ванькович Щорічна зустріч Всесвітнього альянсу екологічного права	10
КОНСУЛЬТАЦІЇ: відповідаємо на запитання	С. Ванькович Інвентаризація зелених насаджень в Україні	12
	О. Мельн. Санітарно-захисні зони для тваринницьких і птахівничих сільськогосподарських підприємств	15
	З. Козак Особливості праці на умовах неповного робочого часу	17
Міжнародні організації і охорона довкілля	О. Мельн “Безпечніше судноплавство та чистіші океани” (закінчення)	19
Інформаційний дайджест	Хроніка катастрофи танкера “Престиж”	22
Світ очима Екоправо-Львів	С. Кравченко Національний парк “Глейшер”	26
Права людини	Н. Андрусевич З практики Омбудсмена Європейського Союзу	28
Еколого-правова просвіта	Н. Балушка, С. Ванькович Право громадського інтересу у сфері охорони довкілля	32
ЕСО-ШЕВ	Електронні екологічні бібліотеки	38
ЗАКОНОДАВСТВО: документи, зміни, коментарі, проекти	Постанова КМ України від 16 листопада 2002 р. № 1792	40
	Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України”	42
	Нормативно-правові акти в сфері захисту довкілля, що прийняті восени 2002 року	46
ПУБЛІКАЦІЇ	З нашої бібліотеки	48
	In this issue (in English)	50

© ВІСНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ № 20, Осінь – 2002

Наш колектив:

С. Кравченко, д. ю. н.,
професор, академік УЕАН

І. Тустановська, к. ю. н.

Д. Скрильніков

З. Козак, к. ю. н.

Я. Остапик

І. Василяк

О. Єднак

А. Павелко

А. Андрусевич

І. Хмільяр

Н. Балушка

С. Ванькович

О. Мельн

Вісник видано БФ “Екоправо-Львів”
за підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта

При передруці матеріалів посилання на джерело обов'язкове.

Редакція залишає за собою право публікувати авторські матеріали мовою оригіналу. Викладені авторами міркування можуть не співпадати з точкою зору редакції.

Редактор: **Наталія Балушка**

Фото на обкладинці **Марії Філіпової**

Дизайн та додрукарська підготовка
А. Огонченко

Друк ТЗОВ “ЮМІ”,

м. Львів, вул. Левицького, 63

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ:

Благодійний Фонд “Екоправо-Львів”

79000, м. Львів, вул. Крушельницької 2

тел./факс: (0322) 971446,

тел.: (0322) 722746,

e-mail: epac@mail.lviv.ua

http://www.ecopravo.lviv.ua

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Цьогорічна золота осінь привітала нас рядом міжнародних подій. На сторінках Вісника ви знайдете інформацію про Першу зустріч сторін Орхуської конвенції, що відбувалася в м. Лукка (Італія), Щорічну зустріч Всесвітнього альянсу екологічного права (E-LAW).

У рубриці “Права людини” пропонується вашій увазі матеріал про діяльність Омбудсмена Європейського Союзу у сфері захисту екологічних прав громадян, а також про шляхи звернення громадян за захистом своїх прав.

Колеги з Молдови у рубриці “Гута” діляться своїм успішним досвідом протистояння екологічної громадськості урядовим рішенням, якщо вони суперечать інтересам охорони довкілля.

Продовження статті про діяльність Міжнародної морської організації ви знайдете у рубриці “Міжнародні організації і охорона довкілля”. Хроніка подій щодо катастрофи танкера “Престиж” (рубрика “Інформаційний дайджест”) є яскравим прикладом необхідності вжиття міжнародних заходів для попередження та мінімізації наслідків морських екологічних катастроф.

У рубриці “Еколого-правова просвіта” ви знайдете статтю, у якій робиться спроба з’ясувати поняття та сутність екологічного права громадського інтересу. Будемо вдячні за ваші міркування щодо цього питання для відкриття дискусії на сторінках Вісника.

Як завжди у рубриці консультації відповіді на правові запитання. Цього разу це: інвентаризація зелених насаджень в Україні, встановлення санітарно-захисних зон для тваринницьких та птахівничих сільськогосподарських підприємств, а також продовження серії консультацій з трудового права — особливості правового регулювання праці на умовах неповного робочого часу, розпочатої для сприяння розвитку громадського сектору.

Шановні читачі, ми будемо вдячні отримати від вас пропозиції та коментарі щодо нашого видання, а також інформацію про відомі вам порушення екологічного законодавства та екологічних прав. Нам завжди цікаво дізнаватися про правову практику ваших організацій.

З найкращими побажаннями,
Наталія Балушка

ПРО “ЕКОПРАВО-ЛЬВІВ”

Благодійний Фонд “Екоправо-Львів” — неурядова міжнародна організація, заснована 1994 року з метою надання допомоги у захисті екологічних прав фізичним та юридичним особам, сприяння розвитку природоохоронної справи, екологічної освіти, науки та культури.

Наша діяльність:

- надання юридичних консультацій громадянам та юридичним особам у галузі охорони довкілля, захисту екологічних прав;
- представлення інтересів фізичних та юридичних осіб в судах, інших державних установах у справах, пов’язаних з порушенням екологічного законодавства;
- організація конференцій, семінарів, зустрічей з питань правової охорони навколишнього середовища;
- участь у правотворчій діяльності на локальному, національному та міжнародному рівнях з питань прав людини і довкілля;
- виховання нового покоління юристів-екологів шляхом проведення еколого-правової практики для студентів різних навчальних закладів;
- збір та розповсюдження еколого-правової і екологічної інформації.

Усі послуги Фонду — безкоштовні.

*Світлана Кравченко,
професор, Президент БФ "Екоправо-Львів"*

Перша зустріч Сторін Орхуської конвенції

21-23 жовтня у місті Лукка, в Італії, відбулася Перша зустріч Сторін Орхуської конвенції. У конференції взяли участь всі 22 країни-Сторони Конвенції, а також країни, що її підписали і працюють над її ратифікацією, багато міжнародних організацій, серед яких Програма розвитку ООН (ПРООН), Навчальний та науковий дослідний інститут ООН (ЮНІТАР), Всесвітній банк, Європейський інвестиційний банк, Регіональні екологічні центри, а також неурядові організації.

Екоправо-Львів був представлений на Конференції президентом Світланою Кравченко, виконавчим директором Дмитром Скрильніковим та спеціалістом з міжнародних питань Андрієм Андрусевичем.

Конференцію відкрив вітальним словом міністр охорони довкілля Італії Альгеро Маттеолі. Виконавчий секретар Європейської Економічної Комісії ООН (ЄЕК ООН) Брігіта Шмогнерова у вступному слові охарактеризувала Орхуську конвенцію як важливий крок у розвитку міжнародного права і нагадала слова Генерального секретаря ООН Кофі Аннана, що ця Конвенція є „найбільш амбіційним заходом у розвитку екологічної демократії” під егідою ЄЕК ООН. Вона привітала країни Східної Європи з швидкою ратифікацією і висловила сподівання, що країни Західної Європи ратифікують Конвенцію до другої зустрічі Сторін.

Затвердження Лукської Декларації

Конференція прийняла ряд важливих документів. Першим на порядку денному було прийняття Правил процедури і обрання Бюро, наступним — прийняття Лукської Декларації. Важливим є факт, що широке коло сторін досягло консенсусу щодо тексту Лукської Декларації, включаючи уряди, неурядові та міжнародні організації. Це є символом співпраці між урядами і громадянським суспільством. Текст Декларації можна знайти на веб-сторінці ЄЕК ООН (MR.PP/2002/CRP.1) — www.unepce.org/env/pp (російською та англійською мовами).

Головуючим Конференції було обрано Сергія Курикіна, Міністра екології та природних ресурсів України. Він оголосив пленарну дискусію „Як зробити, щоб Орхуська конвенція працювала”. Дискусію розпочав Клаус Топфер, виконавчий директор Програми навколишнього середови-

**First meeting of the Parties
Lucca, Italy 21 - 23 October 2002**

ща ООН. Він, зокрема, висловив необхідність допомоги в імплементації Конвенції країнам Східної Європи і задоволення з приводу плідного спільного проекту ЄЕК ООН, ПРООН і Грід-Арендал по створенню Орхуського інформаційного сервісу.

Після виступів міністрів деяких країн (зокрема, Вірменії, Грузії, Сербії), Голови Консультативної Ради Орхуської конвенції Віллема Какабеке та Голови Європейського ЕкоФоруму Джона Хонтелеса, в яких вони інформували про стан ратифікації та застосування Конвенції, була відкрита дискусія і надана можливість висловитися щодо практичних проблем і труднощів застосування Конвенції.

Згідно порядку денного Конференції було розглянуто результати робочих груп з реєстру викидів і переносу забруднюючих речовин (РВПЗР), генетично модифікованих організмів (ГМО) та цільових груп з доступу до правосуддя та електронних засобів інформації.

РВПЗР

Голова Робочої групи з РВПЗР Карел Блаха (Чеська Республіка) доповів про результати роботи над Протоколом з РВПЗР. Була затверджена нова Робоча група, яка продовжить роботу над Протоколом, щоб він був готовий до підписання на Міністерській конференції в Києві у травні 2003 року. Цей важливий

“інструмент права знати та сталого розвитку” має містити необхідні компоненти, над чим у складі Робочої групи працюють представники ЕкоФоруму (Мері Тейлор, Дмитро Скрильніков, Сьюзан Кейсі-Лефковитс).

ГМО

Голова Робочої групи з ГМО Гельмут Гаугітш (Австрія) доповів про два підходи в роботі групи — юридично обов'язковий і необов'язковий (м'який). Він представив результати роботи Робочої групи у реалізації другого підходу — Керівні принципи доступу до інформації, участі громадськості і доступу до правосуддя з питань ГМО (MR.PP/2002/6). Він запропонував затвердити цей документ і створити нову Робочу групу, яка розробила б юридично обов'язковий інструмент.

Представник ЕкоФоруму Іза Крушевська висловила розчарування з приводу того, що за декілька років роботи Робочої групи не було зроблено жодного кроку в напрямку невинного виключення ГМО з переліку діяльності, передбаченому у Додатку 1 до Конвенції. Було затверджено Керівні принципи і створено нову Робочу групу.

Доступ до правосуддя

Голова цільової групи з доступу до правосуддя Ріта Аннус (Естонія) доповіла, що було розроблено Посібник з доступу до правосуддя і проведено засідання Робочої групи з його обговорення у Талліні у вересні 2001 року. Вона подякувала урядам Болгарії, Данії, Фінляндії та Сполученого Королівства за фінансову підтримку, Регіональному екологічному центру (РЕЦ) — за координацію роботи з розробки посібника, ЕкоФоруму, Асоціації екологічного права Центральної та Східної Європи та Нових незалежних держав (Асоціації ГУТА) та Всесвітньому альянсу екологічного права — за участь в його підготовці.

Представник ЕкоФоруму Світлана Кравченко підкреслила важливість подолання бар'єрів на шляху до правосуддя, таких як тривалість та затратність судових процедур; застосування судом такої санкції як зупинення екологічно шкідливої діяльності та розширення можливостей доступу до правосуддя шляхом проведення тренінгів для суддів і громадськості. Від імені ЕкоФоруму вона привітала розробку Європейським Союзом Директиви з доступу до

правосуддя і висловила побажання врахувати в ній дух Орхуської конвенції і застосовувати її до власних інституцій.

Було затверджено рішення про створення нової Робочої групи під головуванням Бельгії, яка продовжить роботу і проведе своє перше засідання в березні 2003 року.

Електронні засоби інформації

Голова цільової групи електронних засобів інформації Йоханнес Майер (Австрія) розповів про результати роботи групи і, зокрема, про засідання, проведене урядом Норвегії та Грід-Арендал* (Норвегія) у березні 2001 року, та збірник успішної практики, підготовлений РЕЦ. Було вирішено створити нову цільову групу та продовжити роботу з підготовки рекомендацій щодо використання електронних засобів інформації для поширення екологічної інформації.

Розширення можливостей та інформаційний сервісний центр

Секретаріат Конвенції представив результати своєї діяльності і, зокрема, 4-х семінарів із застосування Орхуської конвенції, проведених у Середній Азії і на Кавказі за два останні роки. Вони були надзвичайно корисними і отримали високу позитивну оцінку учасників, але є тільки першим кроком у забезпеченні їх потреб. Тому було запропоновано заснувати інформаційний сервісний центр для полегшення обміну інформацією і встановити зв'язки з цільовою групою з електронних засобів інформації, щоб забезпечити координацію їх діяльності і уникнути дублювання. Такий центр був організований спільними зусиллями ЄЕК ООН, Європейським офісом ПРООН і Грід-Арендал для полегшення застосування Орхуської конвенції.

Механізм дотримання конвенції

На Конференції Сторін було затверджено механізм дотримання Конвенції, який є результатом довготривалих і складних переговорів робочої групи під головуванням Алістара Мак-Глоуна (Сполучене Королівство). США висловили стурбованість з приводу того, наскільки цей механізм відповідає вимогам міжнародного права та духу Орхуської конвенції. Вони навіть розповсюдили письмову заяву про це. Але делегації ряду країн підтримали цей механізм, висловивши думку, що він підготовлений визнаними експертами і цілком

*Грід — глобальна мережа екологічних інформаційних центрів

відповідає вимогам міжнародного права.

Механізм дотримання є передовим і демократичним: відповідно до нього будуть розглядатися заяви не тільки він країн, але і громадян з приводу недотримання Конвенції. Громадськість має право номінувати своїх експертів до його складу. ЕкоФорум номінував 4-х кандидатів, 2 з яких увійшли до складу Комітету з дотримання.

Нелегким був процес обрання членів комітету. Треба було обрати 8 членів з 13 номінацій, 12 з яких — з країн, що є Сторонами Конвенції або тими, які її підписали.

З метою досягнення консенсусу щодо географічного представництва було створено комісію під головуванням Віллема Какебеке, Голови Консультативної ради конвенції. Консенсус був досягнутий і обрано наступних експертів: Вадім Ні (Казахстан), Мераб Барбакадзе (Грузія), Ева Кружикова (Чеська республіка), Вейт Костер (Данія) — на 2-річний термін, і Лаурент Мермет (Франція), Елізабет Франс (СК), Шандор Фулоп (Угорщина), Світлана Кравченко (Україна) — на 4-річний термін. Фактично половина комітету є представниками громадськості! Хоча, вони мають діяти як незалежні експерти.

Вимоги щодо звітності

Кожна Сторона має звітуватися щодо виконання зобов'язань, покладених Конвенцією, і прийняття необхідних правових і адміністративних заходів з її застосування. Тому кожна Сторона має вислати звіт заздалегідь перед Конференцією Сторін, а Секретаріат має синтезувати звіти Сторін у єдиний звіт.

Конференція Сторін затвердила вимоги щодо звітності.

Було затверджено осіб, які є відповідальними за виконання конвенції у кожній з країн (focal points).

Робочий план і бюджет на 2003-2005 роки

Конференція затвердила робочий план і бюджет на 2003-2005 роки. При плануванні роботи і витрат на 2003 рік було визнано пріоритетними: забезпечення роботи Комітету з дотримання, робочих груп з РВПЗР, з ГМО, доступу до правосуддя та електронних засобів інформації, а також діяльності щодо розширення можливостей за застосування Орхуської конвенції та підвищення інформованості населення. ■

*Ольга Мелень,
юрист БФ "Екоправо-Львів"*

Привласнення паркових територій

Проблема вилучення паркових територій та зменшення меж парків у містах стає все більш актуальною. Незважаючи на законодавчі обмеження щодо передачі території парків у приватну власність, охочих отримати хорошу земельну ділянку на затишній території парку знаходиться чимало. Це відбувається різними способами: від простого самовільного захоплення території парків та будівництва до офіційного зменшення (зміни меж) території парків рішеннями місцевих органів влади.

Так, жителі мікрорайону Новий Львів (м. Львів) звернули увагу на те, що на території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Залізни води" проводиться будівництво приватних котеджів. На території парку стояли два відомчі напіврозвалені будинки, які належали Львівському міському виробничому тресту зеленого господарства і використовувалися для обслуговування парку. Після приватизації будинків нові власники повністю їх знесли, отримали у приватну власність земельні ділянки на території парку площею 1000 кв.м. (за ухвалою Львівської міської ради) та розпочали будівництво котеджів.

Будівництво будинків та пов'язане з ним прокладання дороги, відповідних комунікацій (каналізації, газу, водопостачання) через парк до будівель спричинило би зміну ландшафту парку та завдало б шкоди його екосистемі.

Таке будівництво викликало ряд запитань. Яким чином відомчі будинки на території парку було приватизовано, адже згідно ч.2 ст.2 Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" від 19.06.92р., приватизація квартир (будинків) на території природно-заповідного фонду заборонена. Яким чином була приватизована земельна ділянка на території парку та дозволено будівельні роботи, якщо згідно Охоронного зобов'язання, виданого парку "Залізни води", на території парку забороняється будівництво будь-яких споруд, не пов'язаних із охороною парку, та ряд інших.

У результаті скарг мешканців, та публікації в ЗМІ будівництво було призупинено, а згодом, під впливом громадської думки Львівська міська рада прийняла рішення про виділення інших земельних ділянок для приватного будівництва в іншій частині міста.

Ми неодноразово у своїй практиці стикалися з питанням приватизації квартир (будинків) на території природно-заповідного фонду в містах України. У зв'язку з особливим правовим статусом території природно-заповідного фонду, законодавством встановлено обмеження щодо приватизації жила на території таких об'єктів, яке часто трактувалось як порушення прав громадян на приватизацію займаних квартир та будинків. Остаточну крапку в вирішенні цього питання поставив Конституційний Суд України в Рішенні від 28.09.2000р у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 2 статті 2 Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" (справа про приватизацію державного житлового фонду). У своєму рішенні Конституційний Суд України зазначив наступне:

«...Включення окремих квартир (будинків) державного житлового фонду до переліку об'єктів, що не підлягають приватизації, зумовлюється особливістю правового статусу територій, на яких вони розташовані, або самих цих об'єктів, а також необхідністю забезпечення безпечних умов проживання громадян, особливості охорони державою культурних цінностей та зон природного заповідного фонду, тимчасовим характером надання жилих приміщень тощо.

З огляду на це не можна розцінювати як обмеження прав і свобод людини і громадянина визначення Верховною Радою України конкретних об'єктів державного житлового

фонду, які не підлягають приватизації виходячи з цільового призначення жилих приміщень та інших обставин, пов'язаних з особливістю їх правового режиму, що унеможливають передачу цих жилих приміщень у приватну власність. Разом з тим, встановлюючи заборону на приватизацію зазначених об'єктів державного житлового фонду, законодавець передбачив гарантії компенсаційного характеру для громадян, які мешкають у таких квартирах (будинках).

Таким чином, положення пункту 2 статті 2 Закону необхідно розглядати не як обмеження прав людини за ознакою місця проживання, а як обмеження щодо окремих об'єктів державного житлового фонду, які можуть бути передані у власність громадян України... »

Конституційний Суд України вирішив: Визнати такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), положення пункту 2 статті 2 Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" від 19 червня 1992 року в редакції Закону України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" від 22 лютого 1994 року, згідно з якими **"не підлягають приватизації: квартири-музеї; квартири (будинки), розташовані на територіях* закритих військових поселень, підприємств, установ та організацій, природних та біосферних заповідників, національних парків, ботанічних садів, дендрологічних, зоологічних, регіональних ландшафтних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, історико-культурних заповідників, музеїв-заповідників;*** кімнати в гуртожитках; квартири (будинки), які перебувають в аварійному стані (в яких неможливо забезпечити безпечне проживання людей); квартири (кімнати, будинки), віднесені у встановленому порядку до числа службових, а також квартири (будинки), розташовані в зоні безумовного (обов'язкового) відселення, забрудненій внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС..."**

Парк урятовано

У Залізних Вогах будуть тільки гоїдалки

Приватних котеджів у парку Залізні Води не буде.

Як повідомив депутат міської ради від цього округу Володимир Губицький, на позачерговій сесії міської ради ухвалено замінити власником ділянку у парку на іншій - на вулиці Кубанській. Це, на думку депутата, найкраще вирішення проблеми, яка була актуальною кілька років. Адже, окрім усіх документів на право будівництва тут, громадяни, які викупили ці ділянки, ще й виграли суд із міськрадою.

На захист цього парку постали і мешканці навколишніх будинків, і екологічні організації. На думку екологів, від самого початку на цій ділянці відбувалося порушення законодавства. Невідомо, яким чином службові приміщення тресту зеленого господарства для обслуговування парку приватизовано. А 1998 року Львівська міська рада видано державний акт на право приватної власності на цю земельну ділянку. Хоча, як стверджує

юрисконсульта організації "Екоправо-Львів" Ярина Остапик, приватизацію житлових приміщень, які є на території парково-заповідного фонду, заборонено. За її словами, це було першим та найбільшим порушенням закону. Після того, як ті, хто давав дозвіл на приватизацію, зумили обійти закон, усе інше було вже й чим-то незаконним. Цікавий факт, - каже Ярина Остапик, - коли ми хотіли довідатися, коли приватизували ці квартири, то звернулися до ЖЕК'у. А там навіть немає інформації про наявність таких будинків. Коли вони були зняті з балансу тресту зеленого господарства і куди передали, невідомо.

Шопдряд, був час, коли будівництво на цій ділянці було призупинено приписом інспекції держархбудконтролю. Але замовники будівництва оскаржили це в суді. Начальник інспекції з держархбудконтролю Роман Стецьків

сказав, що дозвіл на це будівництво він не надавав більше року. І коли я був у відпустці, то на мою працівницю натиснули, і він усе-таки підписав цей дозвіл", - розповів пан Стецьків. Через те, що досі не узгоджено межі парку, на думку пана Романа, суд не міг винести іншого рішення. Адже він покладався не на емоції, а на документи.

Ярина Остапик стверджує, що Залізні Води є об'єктом садово-паркового мистецтва і парково-заповідного фонду. Отже, на його території заборонено будь-яку діяльність, що може негативно впливати на сам об'єкт. Зрозуміло, спорудження будинку є саме такою діяльністю, що завдає шкоди стану заповідного фонду.

Депутат Володимир Губицький вважає, що неоправдані шкоди паркові ще жабі, що непоправно шкоди паркові ще жабі, що непоправно шкоди паркові ще жабі, що непоправно шкоди паркові ще жабі. На тому місці, де було розташовано будинки, можна було спорудити дитячі гоїдачки та спортивний майданчик.

Маріанна РОМАНЕНКО, «МТ».

* Виділено ред.
** Повний текст рішення Конституційного Суду ми можемо надіслати вам електронною поштою. Офіційний текст рішення ви можете знайти у Офіційному віснику України, 2000, № 40 (20.10.2000), ст. 1709, Віснику Конституційного Суду України, 2000, 00, 5.

Вісник Екологічної Адвокатури

Павел Замфир,
Директор Публичного Центра
Экологической Адвокатуры "Eco-Lex"

Эпопея одного правительственного постановления

27 мая 2002 года Правительство Республики Молдова приняло Постановление №666 о передаче некоторых земельных участков, которое было опубликовано в «Официальном Мониторе» от 6 июня 2002 года.

Согласно п.1 этого Постановления, надлежало передать 33,8 га земель лесного фонда, находящихся под юрисдикцией Кишиневского Ассоциации по Лесному Хозяйству «Молдсилва» и расположенных в черте населенного пункта Устья, в пользование Государственной Канцелярии, в целях расширения территории пансионата для семей государственных служащих.

Этим же Постановлением следовало передать в пользование 105 га земель лесного фонда Государственного Охотничьего Хозяйства «Страшены», находящиеся в черте села Скорень Кишиневского уезда, Главному Управлению по ремонту и содержанию зданий Правительства, в целях расширения территории комплекса «Кондрица».

Однако п.2 этого Постановления предусматривал, что эти земли должны быть выведены из лесного фонда, а также, что все права на них переходят к новым обладателям, которые смогут их застраивать.

Спустя некоторое время, на одном из заседаний Координационного Совета экологических НПО Молдовы по предложению представителя Публичного Центра Экологической Адвокатуры "Eco-Lex" было решено подать петицию Правительству с требованием отмены Постановления, как принятого с нарушением экологического законодательства, а также направить жалобу в Генеральную Прокуратуру. А таких нарушений мы усмотрели несколько:

— ст.78 Лесного кодекса, которая запрещает уменьшение площадей лесного фонда;

— п. д) ст. 3 Закона об охране окружающей среды, который предусматривает необходимость получения согласия населения и его информирование о проектировании, размещении и ввода в действие социально-экономических объектов, которые предполагают изменение природной среды или ее отдельных компонентов;

— ст. 42 Закона об охране окружающей

среды, которая устанавливает запрет на деятельность социально-экономического характера, что может нарушить экологическое равновесие или наносить вред биоразнообразию;

— ст.6 Орхусской конвенции, которая обязывает вовлекать общественность в процесс принятия решений по экологическим вопросам.

Мы также подключили к этому вопросу и прессу — в номере от 7 июля 2002 года журнала „Natura” была опубликована большая статья об этом. Однако, как и следовало ожидать, реакции со стороны официальных органов не последовало.

Паралельно с этим, представители Eco-Lex и Экологического Движения Молдовы провели встречу с гражданами села Устья и представителями органов местной публичной власти (всего около 600 человек), на которой участники однозначно высказались за отмену постановления или за подачу иска в суд.

12 июля 2002 года мы получили ответ на наше обращение (правда, без подписи соответствующего лица) из Государственной канцелярии, в котором указывалось, что никаких нарушений не было допущено. Практически то же самое было указано и в ответе, полученном из Генеральной прокуратуры.

В этой ситуации было принято решение сформулировать и подать иск в Апелляционную Палату на предмет отмены постановления, указав на положения экологического законодательства, которые были нарушены.

Первое заседание состоялось 12 августа, однако по просьбе представителя ответчика (т.е. Правительства) заседание было отложено для ознакомления с материалами дела. Спустя 2 недели представитель ответчика также не был готов к рассмотрению дела по существу и поэтому суд отложил слушание на 11 сентября. На следующем заседании стороны изложили свои позиции по рассматриваемому вопросу. Представителя ответчика интересовало, каким образом это постановление ущемляет права истцов, и почему в суд обратились представители общественности, а не сами граждане этих сел. На все эти вопросы он получил исчерпывающие ответы, в связи с чем

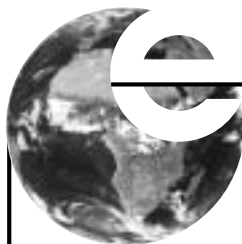

попросил отложить еще раз дело и изучить дополнительно ситуацию на месте.

На следующем заседании, представитель ответчика предложил заключить мировое соглашение — внести изменения в обжалуемое постановление и после слов «передать в пользование», добавить слова «в рекреационных целях, без права на строительство и без исключения этих земель из состава лесного фонда», а нам — отозвать исковое заявление. Такой поворот событий показался нам приемлемым, однако мы, зная их первоначальную позицию по делу, ответили отказом, настраивая себя на возможную продолжительную тяжбу с Правительством.

К нашему удивлению, 27 сентября 2002 г. в «Официальном Мониторе» было опубликовано Постановление Правительства о внесении изменений и дополнений в Постановление № 666 в предложенной представителем на слушании дела редакции. Осознав, что таким образом Правительство исправило собственную ошибку, 2 октября мы отозвали поданный иск.

Описываемый случай доказывает потенциальную возможность экологического сообщества противостоять даже действиям Правительства, если они противоречат интересам охраны среды. ■

E LAW Environmental Law Alliance Worldwide

7-11 вересня 2002 року у мальовничому місті Гвадалахара (Мексика), проходила щорічна зустріч Всесвітнього альянсу екологічного права (E-LAW).

*Софія Ванькович,
Юрист БФ "Екоправо-Львів"*

Сторінками історії E-LAW

Всесвітній альянс екологічного права засновано у 1989 році юристами екологічного права громадського інтересу¹ з 10 країн, які брали участь у Конференції екологічного права громадського інтересу, що відбувалася на юридичному факультеті Орегонського університету (США). Конференція показала, що допомогти вирішити найскладніші справи, захистити екологічні права нинішніх та майбутніх поколінь, знайти нові шляхи реалізації та захисту екологічних прав можна через спілкування, обмін досвідом і практикою. У засновників E-LAW виникла ідея продовжувати спілкування не лише щороку на конференціях, а здійснювати його

постійно, використовуючи електронні засоби комунікації. Ідея виявилася напрочуд ефективною. Саме Інтернет дав можливість юристам із цілого світу швидко отримувати відповіді на питання, які їх цікавили в конкретний момент, інформувати про свої успішні справи, про свої перемоги та поразки, отримувати допомогу та корисні поради. Слід відзначити, що створений альянс формував не просто мережу юристів, а друзів. Дружня атмосфера сприяла кращій співпраці та роботі.

Сьогодні мережа нараховує понад 300 юристів екологічного права громадського інтересу з більш, ніж 60 країн-учасників E-LAW.

¹ Детальніше про право громадського інтересу, екологічне право громадського інтересу та юристів права громадського інтересу у статті "Право громадського інтересу у сфері охорони довкілля", с.32–37.

Вона складається як з окремих юристів екологічного права громадського інтересу, так і офісів E-LAW, у різних регіонах світу, що є інформаційно-ресурсними центрами, на базі яких відбувається основна робота з забезпечення діяльності мережі в різних регіонах світу. Одним з таких регіональних офісів E-LAW є БФ "Екоправо-Львів".

Успішний захист екологічних прав потребує ще і науково-інформаційної підтримки. Тому, мережа об'єднала не лише юристів, а і професійних екологів-науковців. Надіславши інформаційний запит в мережу, юрист може отримати необхідну інформацію менше, ніж за дві години!

Враховуючи безперервний розвиток технологічного процесу. Мережа включає провідних спеціалістів комп'ютерних технологій, які сприяють доступності Інтернету для всіх учасників мережі. Вони навчають юристів, як правильно користуватися комп'ютерами, та електронною поштою, а також здійснюють постійну технічну підтримку веб-сторінки² альянсу.

Для попередження мовної проблеми, що може стати перешкодою в активній участі юристів-екологів різних регіонів світу, спілкування у мережі відбувається трьома мовами: (англійською, іспанською, російською), та постійно здійснюється переклад листів.

Щорічна зустріч E-LAW

Незважаючи на те, що електронна пошта давала можливість швидко та ефективно обмінюватися інформацією, отримувати відповіді на запитання, вона не могла замінити безпосереднього спілкування. Тому було вирішено організувати власні щорічні зустрічі членів E-LAW, на яких юристи могли обговорити стратегії вирішення справ, проблеми удосконалення законодавства, організаційні питання та обмінятися актуальною інформацією.

Цього року на щорічній зустрічі були присутніми 60 юристів E-LAW, які приїхали з 35 країн світу.

Основними темами зустрічі були: генетично модифіковані організми (ГМО); стратегія ведення судових справ; сталий розвиток лісів; доступ до правосуддя/участь громадськості; стійкий транспорт, міста та органи державної влади та місцевого самоврядування; посередництво³; використання земельних ресурсів; корінне населення; біо-

різноманіття; забруднення води; оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС); проблеми процесуального законодавства; застосування положень міжнародних конвенцій; участь громадськості та доступ до правосуддя з питань що стосуються довкілля; зміна клімату; право на безпечне для життя та здоров'я довкілля/права людини; корпоративна відповідальність за заподіяну шкоду тощо.

² На веб-сторінці <http://www.elaw.org> розміщена інформація про екологічне законодавство різних країн, витяги нормативно-правових актів, еколого правову практику, успішні екологічні справи, найактуальніші проблеми у світі у сфері охорони довкілля. Сайт також містить науково-технічну інформацію та інформацію про діяльність юристів екологічного права громадського інтересу в різних регіонах світу. Всю цю інформацію ви можете отримати англійською та іспанськими мовами. Тут ви також можете знайти інформацію по тематиках, які обговорювались на щорічній зустрічі E-LAW у Гвадалахарі.

³ Посередництво (англійською — mediation) — альтернативний спосіб вирішення спорів, де третя особа (посередник) допомагає конфліктуючим учасникам виробити рішення, яке б задовольняло кожного з них.

*Софія Ванькович,
юрист БФ "Екоправо-Львів"*

Інвентаризація зелених насаджень в Україні

Відповідальність за збереження зелених насаджень і належний догляд за ними, згідно п.3.2. Правил утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України, затверджених Наказом Держжитлокомунгоспу України від 29 червня 1994 р. № 70, покладається:

щодо насаджень, які відносяться до комунальної власності, — на місцеві ради, їх виконавчі чи спеціально уповноважені ними органи, при інших формах власності — на землевласників і землекористувачів;

на вулицях перед будівлями до проїжджої частини, всередині кварталних насаджень та садів мікрорайонів — на власників (орендарів) житлових, громадських і промислових будівель та споруд, а також на власників будівель побуту, торгівлі, освіти, охорони здоров'я, які розташовані у житлових районах;

на територіях підприємств, а також на прилеглих до них ділянках і санітарно-захисних зонах — на ці підприємства;

на територіях зелених насаджень, відведених під будівництво, з дня початку робіт — на керівників організацій, котрим відведені земельні ділянки, або керівників будівельних організацій;

на пустирях, берегах водоймищ та річок — на керівників прилеглих підприємств за рішенням місцевих органів державної виконавчої влади;

на приватних садибах і прилеглих ділянках — на їх власників.

Виробничий процес утримання об'єктів зеленого господарства поряд з доглядом за деревами і чагарниками, за газонами, квітниками, садовими доріжками, за садовим обладнанням, охороною зелених насаджень від шкідників та хвороб, охороною природної фауни, включає інвентаризацію зелених насаджень, яка проводиться згідно з Інструкцією з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України. На основі даних, отриманих у процесі інвентаризації зелених насаджень укладається технічний паспорт. Відповідно до п.3.4. Правил, власники зелених насаджень повинні мати технічний паспорт на кожен об'єкт зеленого господарства, в який станом на 1 листопада кожного року записуються усі поточні зміни, що відбулися (приріст та ліквідація озеленених ділянок, посадка та зменшення кількості дерев, чагарників та інше) з об'єктом зеленого господарства.

Відповідно до п. 1.2. Інструкції, технічна інвентаризація (далі — інвентаризація) об'єктів зеленого господарства здійснюється з метою:

- охорони та збереження зелених насаджень у містах та селищах міського типу у здоровому і впорядкованому стані;
- посилення відповідальності за збереження насаджень підприємств, організацій і установ;
- сприяння створенню та формуванню високодекоративних і екологічно ефективних та стійких до несприятливих умов навколишнього природного середовища насаджень;
- використання даних інвентаризації під час розроблення в містах та селищах міського типу планів зеленого будівництва;
- відновлення, реконструкції та експлуатації об'єктів зеленого господарства та проведення в необхідних випадках профілактичних, лікувальних заходів.

Інструкція є обов'язковою під час виконання робіт з інвентаризації всіх насаджень

у межах смуги міст та селищ міського типу, а саме: загального користування, обмеженого користування та спеціального призначення.

Відповідно до п. 1.4. Інструкції, інвентаризація зелених насаджень проводиться бюро технічної інвентаризації раз на п'ять років з квітня до жовтня і передбачає:

1. Визначення загальної площі, зайнятої об'єктами зеленого господарства, у тому числі деревами, чагарниками, квітниками, газонами, стежками тощо;
2. Визначення кількості дерев і чагарників за видами насаджень, породами, віком, діаметром на висоті 1,3 м стовбурів дерев та стану їхнього утримання;
3. Визначення вартості об'єкта загалом і його окремих ділянок;
4. Вчасне внесення змін, які відбулися в зелених насадженнях, у креслення, технічні паспорти об'єктів зеленого господарства та зведені дані про зелені насадження населеного пункту.

У разі проведення робіт з розвитку, реконструкції або капітального ремонту об'єктів зеленого господарства або виникнення змін, пов'язаних з будівництвом об'єктів іншого призначення на територіях, що перебували під зеленими насадженнями, виконуються поточні інвентаризаційні роботи.

Що ж стосується будівель, підземних та наземних споруд, які розміщуються на об'єктах зеленого господарства, то вони підлягають обліку згідно з Інструкцією про порядок проведення інвентаризації об'єктів нерухомого майна, затвердженою наказом Держбуду України від 24.05.2001 №127.

У результаті проведення інвентаризації на кожний об'єкт зеленого господарства повинні складатися такі документи (п. 1.6 Інструкції):

1. Інвентаризаційний план залежно від площі об'єкта (крім насаджень уздовж вулиць, план яких складається тільки в масштабі 1:500) у таких масштабах:

- до 5,0 га — 1:500,
- від 5,0 до 25,0 га — 1:1000 чи 1:2000,
- понад 25,0 га — 1:2000 чи 1:5000,

2. Робочий щоденник обліку зелених насаджень (додаток 1).

3. Технічний паспорт об'єкта (додаток 2).

На плани об'єктів зеленого господарства наносяться усі будівлі, споруди, водоймища, опори електричних, телефонних та радіомереж, оглядові колодязі інженерних мереж, стаціонарні водополивальні мережі, лавки, канави, дерева, чагарники, живоплоти, квітники.

Інвентаризація об'єктів зеленого господарства проводиться в натурі з використанням наявних планів, геодезичних матеріалів, креслень, проектів, графічних матеріалів обліку споруд дорожньо-мостового господарства тощо. У разі відсутності планів зйомку об'єкту здійснює бюро технічної інвентаризації.

Бюро технічної інвентаризації зберігає матеріали з обліку на кожний об'єкт і виконує необхідну кількість копій для надання організації, за якою закріплено об'єкт для постійного догляду та органам місцевого самоврядування. (п.1.9 Інструкції)

Перед початком проведення робіт з інвентаризації об'єктів зеленого господарства бюро технічної інвентаризації укладає із замовником (підприємством, установою та інші) договір про виконання робіт.

На основі матеріалів, отриманих у підготовчий до інвентаризації період, складається

інвентаризаційний план об'єкта, на який наносяться:

- зовнішні межі об'єкта з їх лінійними розмірами;
- сусідні землекористувачі;
- межі та номери ділянок, куртин, груп дерев;
- дерева особливо цінних порід (унікальні, історичні), які нумеруються червоною тушшю самостійними номерами в межах усього об'єкта.

На інвентаризаційних планах зелених насаджень вулиць, проїздів, провулків, площ, набережних проставляються номери інвентарних ділянок і кожного дерева на цих ділянках.

На інвентаризаційні плани парків, лісопарків наносяться просіки, галявини, водойми та інша ситуація. Деревно-чагарникові насадження наносяться умовними знаками.

На інвентаризаційні плани садів, скверів, бульварів, внутрішньодворових і прибудинкових насаджень на кожну інвентарну ділянку наносяться умовними знаками всі дерева, куці (алеїні посадки), живоплоти, квітники і газони, групові посадки дерев та куців.

КАЗУС

Продавав дерева... з військових частин

Хитромудрий спосіб заробляння грошей придумав працівник одного з державних управлінь Львова — він незаконно продавав дерева.

Як повідомили "Експрес" у Центрі громадських зв'язків обласного управління міліції, 60-річний Н., присвоївши собі статус державної особи, завітав до однієї з військових частин Львова. Там пред'явив фальшиві документи і склав акти обстеження зелених насаджень. А після того примудрився вирубати 57 дерев і продати їх на загальну суму 82 тисячі гривень. Наразі убовозівці з'ясовують всі обставини злочину, ведеться слідство.

Андрій ЛЕВИЦЬКИЙ
"Експрес", 24.09.2002 р.

Під час інвентаризації зелених насаджень у парках (площею до 20 га), скверах, бульварах проводиться суцільний облік дерев. У парках, площа яких більше 20 га і які створені на базі природних насаджень, на планах окреслюються ділянки, на кожній з яких переважає певний вид із зазначенням середнього віку, висоти та діаметра стовбура.

На основі проведеного технічного обліку складається технічний паспорт об'єкта зеленого господарства. Показники технічного

паспорта заповнюються після виконання всіх графічних і обчислювальних робіт.

Проведення робіт з інвентаризації об'єктів зеленого господарства перевіряється в натурі, а також під час виконання камеральних робіт представниками замовника і бюро технічної інвентаризації, що виконує інвентаризацію. У разі виявлення в процесі перевірки значних дефектів або недоробок складається акт, який зберігається у справі.

Додаток 1

Титульний аркуш робочого щоденника

(найменування організації, що проводить технічну інвентаризацію об'єкта)

РОБОЧИЙ ЩОДЕННИК обліку зелених насаджень

(найменування та місцезнаходження об'єкта, його відомча підпорядкованість)

Початок робіт _____ 20__ р.

Закінчення робіт _____ 20__ р.

Облік виконав

_____ (підпис, ініціали, прізвище)

“ ___ ” _____ 20__ р.

Перевірив:

_____ (посада)

_____ (підпис, ініціали, прізвище)

“ ___ ” _____ 20__ р.

Додаток 2

Титульний аркуш Технічного паспорта

(найменування організації, що проводила інвентаризацію об'єкта)

ТЕХНІЧНИЙ ПАСПОРТ

(назва об'єкта зеленого господарства)

(місцезнаходження об'єкта)

Власник об'єкта _____

Назва правовстановлювального документа _____

Затверджено:

Начальник _____

(найменування організації, що проводила інвентаризацію)

Ольга Мелень,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

Санітарно-захисні зони для тваринницьких і птахівничих сільськогосподарських підприємств

Промислові, сільськогосподарські та інші об'єкти, що є джерелами забруднення навколишнього середовища хімічними, фізичними та біологічними факторами, при неможливості створення безвідходних технологій, повинні відокремлюватися від житлової забудови санітарно-захисними зонами. У нашій практиці часто виникають запитання щодо встановлення санітарно-захисних зон для тваринницьких та птахівничих сільськогосподарських підприємств.

Санітарно-захисні зони для тваринницьких та птахівничих сільськогосподарських підприємств встановлюються у відповідності з Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 р. №173, Державними будівельними нормами України З60-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень" та Державними будівельними нормами України Б.2.4-3-95 "Генеральні плани сільськогосподарських підприємств".

Під тваринницькими підприємствами розуміють тваринні та племінні ферми великої рогатої худоби, свиноферми та свинофабрики, вівцеферми, кролівничі та звірівничі ферми, кінні заводи тощо. Птахівничі підприємства включають товарні та племінні птахофабрики та птахоферми, підприємства по виробництву яєць та м'яса птиці, підприємства по вирощуванню гібридної птиці для товарних господарств і інкубаторно-птахівничі станції для виробництва добового молодняка птиці тощо.

Розміщення сільськогосподарських підприємств не допускається:

- в першій та другій зонах санітарної охорони курортів;
- на землях зелених зон міст, включаючи землі міських лісів; — на земельних ділянках, забруднених органічними та радіоактивними речовинами до закінчення терміну, встановленого санітарно-епідеміологічною та ветеринарною службами;
- на землях заповідників, заказників;
- в зонах охорони пам'яток історії та культури в сільбищній зоні поселень.

Розміри санітарно-захисних зон (СЗЗ) від сільськогосподарських підприємств до житло-

вої забудови та прирівняних до неї об'єктів слід приймати згідно Таблиці 1. При цьому, розмір санітарно-захисної зони для різних тваринницьких ферм встановлюється безпосередньо від межі території, на якій розташовані будівлі та споруди для утримання тварин.

Вказані розміри санітарно-захисних зон можуть бути збільшені втричі, якщо сільськогосподарські виробничі комплекси, а також окремі підприємства розташовані навітряно по відношенню до житлової забудови, дитячих та лікувальних закладів, а також при відсутності або недостатньому очищенні шкідливих викидів в атмосферу, при наявності несприятливих умов для розсіювання шкідливих речовин в атмосферному повітрі та несприятливих аерологічних умов в районі майбутнього будівництва.

Розміри санітарно-захисних зон можуть також бути зменшені або збільшені втричі на підставі лабораторних досліджень забруднюючих речовин, якщо вони не перевищують встановлені гранично допустимі концентрації та відповідних обґрунтувань.

Територія санітарно-захисної зони не повинна розглядатися як резерв розширення підприємств, сільбищної території і прирівняних до неї об'єктів. Основою для встановлення санітарно-захисних зон є санітарна класифікація підприємств, виробництв, об'єктів (див. Таблицю 1)

Територія санітарно-захисної зони устанавлюється та озеленюється згідно з проектом благоустрою та озеленення, що розробляється згідно з вимогами завдання на проектування, одночасно з проектом будівництва чи реконструкції підприємства. При цьому рекомендується зберігати існуючі зелені насадження. Мінімальна площа озеленення санітарно-захисної зони в залежності від ширини

зони повинна складати: до 300 м — 60%, від 300 до 1000 м — 50%, понад 1000 м — 40%. Для санітарно-захисних зон шириною понад 100 м з боку сільбищної території повинні

передбачатись смуги деревно-чагарникових зелених насаджень шириною не менше 50 м, при ширині зони від 50 до 100 м ширина смуги повинна бути не менше 20 м.

Таблиця 1. (відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, Державних будівельних норм України Б.2.4-3-95 "Генеральні плани сільськогосподарських підприємств")

Назва підприємства	Розмір СЗЗ, м
Тваринницькі підприємства	
1. Великої рогатої худоби	
великі підприємства промислового типу з поголів'ям більше 5000 голів	1000
державні та колективні підприємства по вирощуванню вигодівельного та ремонтного молодняка з поголів'ям:	
до 1000 голів	200*
до 3000 голів	300
до 5000 голів	500
ферми молочного та м'ясного напрямку в державних та колективних підприємствах з поголів'ям корів:	
до 400	200
до 600	250
більше 600 голів	300
Ферми в селянських (фермерських) господарствах (СФГ) з загальним поголів'ям тварин:	
до 10 голів	15**
до 20 голів	25
до 40 голів	50
до 60 голів	75
до 100 голів	100
до 150 голів	150
2. Свинарські	
ферми в СФГ:	
на 15 голів	25
на 30 голів	50
на 50 голів	75
на 75 голів	100
на 100 голів	150
на 150 голів	300
на 200 голів	400
Свинофабрики та свиноферми в державних та колективних підприємствах:	
до 12 тис. голів на рік	500
на 12 тис. та на 24 тис. голів на рік	1500
на 54 тис. голів на рік і більше	2000

Назва підприємства	Розмір СЗЗ, м
3. Вівчарські:	
Вівцеферми в СФГ:	
на 50 голів	25
на 75 голів	50
на 100 голів	75
на 150 голів	100
на 200 голів	150
на 400 голів	200
від 400 до 1000 голів	300
Вівцеферми в державних та колективних підприємствах на 500 голів і більше	300
4. Конярські	
100	
5. Звірівницькі	
300	
6. Кролівничі	
кролеферми:	
на 150 голів	25
на 300 голів	50
на 400 голів	75
Більше 400 голів	100
Птахівничі підприємства	
ферми в СФГ:	
на 100 голів	25
на 200 голів	50
на 300 голів	100
на 500 голів	150
на 750 голів	200
від 750 до 100 тис. курей-несучок	300
птахофабрики (в державних та колективних підприємствах)	
до 100 тис. курей-несучок та до 1 млн. бройлерів на рік	300
більше 100 тис. до 400 тис. курей-несучок та більше 1 млн. до 3 млн. бройлерів на рік, а також племінні господарства та репродуктори	1000
Більше 400 тис. курей-несучок та більше 3 млн. бройлерів на рік	1200

* Згідно Державних будівельних норм 360-92** (Таблиця 10.1) СЗЗ встановлена у розмірі 300 м.

** Але не менше протипожежної відстані

Зоряна Козак,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

Особливості праці на умовах неповного робочого часу

Тривалість робочого часу є однією з важливих умов трудового договору, що торкається інтересів як працівника, так і роботодавця. Рациональне поєднання робочого часу з часом відпочинку дає можливість ефективного використання здатності людини до продуктивної та творчої праці, можливості відтворення фізичних, психологічних характеристик людини, комплексного використання та залучення трудових, виробничих та інших потенціалів громадської організації для забезпечення виконання її цілей і завдань діяльності.

Норма тривалості робочого часу визнається як кількість годин, які працівник повинен відпрацювати протягом певного календарного періоду. Норма тривалості робочого часу, як період, характеризується часовими межами: верхньою та нижньою. Верхня межа обумовлюється фізіологічними можливостями людини, коли в процесі праці забезпечується нормальне функціонування її організму. Якщо верхня межа тривалості робочого часу є правовим захистом прав та інтересів людини, то нижня — інтересів роботодавця, в нашому випадку громадської організації. Остання визначається економічними факторами і впливає на діяльність організації, тому встановлення необґрунтовано заниженого її рівня може спричинити негативні наслідки.

Максимальна тривалість робочого часу зачіпає важливі інтереси не тільки окремої людини, але й суспільства, тому потребує нормативного регулювання на централізованому рівні і виступає однією з правових гарантій захисту прав людини. У відповідності до Конвенції №47 Міжнародної Організації Праці (МОП) від 1935 р. про скорочення робочого часу до 40 годин на тиждень, встановлено загальну норму права, згідно якої нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Держава встановила верхню межу тривалості робочого часу — не більше 40 годин на тиждень. Проте вона не є незмінним явищем, оскільки законодавець надав право організації при укладенні колективного договору встановлювати меншу норму тривалості робочого часу. Отже, допускається можливість договірною регулювання встановлення верхньої межі в рамках громадської організації. Це питання може вирішуватися і на індивідуально-договірному рівні, оскільки

в законодавстві України не існує прямої заборони зменшення тривалості робочого часу сторонами трудового договору. Що ж стосується правового регулювання нижньої межі, то її встановлення визначається сторонами трудового договору.

Індивідуалізація тривалості робочого часу яскраво виражена у правовому регулюванні неповного робочого часу. Його характерною ознакою є узгоджувальний порядок встановлення та питома вага договірною регулювання, що знаходить прояв у порядку встановлення, зміни та припинення неповного робочого часу, виборі виду, тривалості та періоду його дії.

Сторони трудового договору (наприклад, громадська організація і працівник) наділені правом встановлювати неповний робочий час. Введення цього виду робочого часу потребує досягнення згоди сторін і не може бути застосоване в односторонньому порядку. Слід мати на увазі, що встановлення неповного робочого часу може мати місце як при укладенні трудового договору, так і під час його дії.

У процесі укладення угоди про встановлення неповного робочого часу сторони домовляються про вид останнього. Законодавством передбачено два види неповного робочого часу: неповний робочий день і неповний робочий тиждень. Обираючи вид неповного робочого часу, сторони трудового договору визначаються і щодо шляхів зменшення тривалості робочого часу:

- зменшують тривалість щоденної роботи на певну кількість робочих годин у всі дні робочого тижня,
- зменшують кількість робочих днів у тижні зі збереженням нормальної тривалості щоденної роботи,

- зменшують тривалість щоденної роботи на певну кількість робочих годин з одночасним зменшенням кількості робочих днів у тижні. Крім того, вони можуть передбачити поділ тривалості щоденної роботи на частини, тобто, сторони домовляються і про розпорядок робочого дня чи тижня.

Сторони на власний розсуд визначають період роботи на умовах неповного робочого часу. Така умова може бути встановлена як на невизначений строк, так і на визначений. Причому слід зауважити, що встановлення роботи на умовах неповного робочого часу на визначений строк не тягне автоматичного переходу безстрокового трудового договору у строковий, оскільки працівник і роботодавець домовляються не про встановлення чи зміну строку дії трудового договору, а про введення неповного робочого часу, як однієї з умов трудового договору, на певний строк. Із закінченням строку, на який встановлений неповний робочий час, трудовий договір продовжує тривати, а працівник працює у режимі нормальної тривалості робочого часу, встановленого у правилах внутрішнього трудового розпорядку чи колективному договорі організації, або діючому законодавстві, якщо інший режим не був обумовлений угодою сторін.

У більшості випадків ініціатором встановлення неповного робочого часу є працівники, оскільки з врахуванням загальних життєвих ситуацій вони визначаються про необхідність такого. Але, незалежно від того хто виступає ініціатором, цей вид робочого часу вводиться лише угодою сторін і є обов'язковим до виконання як для працівника, так і роботодавця. Водночас, законодавець визначив випадки, коли на вимогу працівника роботодавець зобов'язаний встановити неповний робочий час. А саме: на прохання вагітної жінки; жінки, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, в тому числі таку, що знаходиться під її опікуванням, або здійснює догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку (ст.56 КЗпП України) та інвалідів (ст.172 КЗпП України). Але навіть у цих випадках обов'язок встановлення неповного робочого часу стосується лише роботодавця, працівник же має можливість вибирати: скористатися чи ні наданим йому правом. Тому

неповний робочий час базується на добровільному та узгоджувальному порядку його запровадження.

Неповний робочий час є однією з суттєвих умов праці, а тому для того, щоб її змінити або скасувати, потрібно також досягнути домовленостей між сторонами. Неправомірними будуть дії роботодавця, який в односторонньому порядку переведе працівника на роботу з повною (нормальною) тривалістю робочого часу. Проте, законодавець і в цьому випадку передбачає випадки припинення неповного робочого часу в односторонньому порядку роботодавцем. У випадках зміни в організації виробництва і праці та неможливості продовження роботи з дотриманням колишніх істотних умов праці (в тому числі і роботи з неповним робочим часом) роботодавець зобов'язаний попередити працівника про очікувані зміни не пізніше, ніж за два місяці. У свою чергу працівник або погоджується з цим, або відмовляється від роботи у нових умовах і у такому разі роботодавець, в тому числі і громадська організація, звільняє його по спливу двомісячного строку за п.б ст.36 КЗпП України.

Встановлюючи неповний робочий час, сторони також визначаються щодо норми часу, яку повинен пропрацювати працівник, або встановити коло обов'язків, норму виробітку пропорційно цій тривалості робочого часу. Це є необхідним для визначення оплати праці працівника. Адже, оплата праці у таких випадках провадиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Згідно Рекомендацій щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці, затверджених Міністерством праці та соціальної політики України від 10.10.1997р. №7, ненормований робочий день не застосовується для працівників, зайнятих на роботі з неповним робочим днем. Для працівників, які працюють на умовах неповного робочого тижня, ненормований робочий день може застосовуватись.

Незважаючи на окремі особливості правового регулювання неповного робочого часу, слід мати на увазі, що робота на умовах неповного робочого часу не тягне за собою будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників (ст. 56 КЗпП України). ■

Ольга Мелень,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

“Безпечніше судноплавство та чистіші океани”

Закінчення.
Початок див. у № 19

Запобігання забруднення моря нафтою

Нафтові танкери безпечно транспортують близько 1,800 млн. тон сирої нафти щороку, проте бувають і винятки (аварійні ситуації чи інше). Потенційна загроза забруднення моря під час транспортування великої кількості нафти в танкерах була визнана ще у 1954 р., що відобразилося в прийнятті Міжнародної конвенції про запобігання забрудненню моря нафтою (ОІЛПОЛ) на Конференції, організованій урядом Великобританії. Конвенція також передбачила ряд повноважень ІМО. Хоча Конвенція про Міжурядову морську консультативну організацію (Конвенція з ІМО) вступила в силу за два місяці до прийняття ОІЛПОЛ, ІМО з початку свого створення почала ефективно керувати ОІЛПОЛ через Комітет з безпеки на морі. Конвенція забороняла скидання нафтових відходів на певній відстані від берега та в “особливих районах” та визнала, що основне забруднення нафтою виникає внаслідок стандартних корабельних операцій, таких як чищення вантажних танкерів.

У 1965 р. ІМО створила підкомітет з забруднення нафтою в межах Комітету з безпеки на морі. Оскільки ОІЛПОЛ вступила в силу, питання забруднення нафтою не викликало значного занепокоєння. Але у 1967 р. сталася катастрофа Торрі Каньон, внаслідок якої біля Ла-Маншу в море вилилося близько 120 000 тон сирої нафти. Звичайно, що така подія мала декілька наслідків: прийняття МАРПОЛ та розробка конвенцій в сфері відповідальності за забруднення моря нафтою та відшкодування шкоди, завданої таким забрудненням.

У 1969 р. стало очевидно, що ОІЛПОЛ, навіть в результаті багатьох змін і доповнень, не здатна ефективно регулювати відносини, що склалися, тому Асамблея ІМО скликала міжнародну конференцію для прийняття цілком нової конвенції. В той же час, підкомітет з забруднення нафтою для розширення його повноважень було перейменовано в підкомітет з забруднення моря, який потім став Комітетом

з охорони морського середовища і отримав такий же статус, як і Комітет з безпеки на морі.

У 1973 р. було прийнято Міжнародну конвенцію з запобігання забрудненню з суден, яка у 1978 р. була доповнена Протоколом і отримала назву МАРПОЛ 73/78. Конвенція 1973 р. містила значну частину положень ОІЛПОЛ та додатків до неї, включаючи питання нафти, хімікатів та інших шкідливих речовин, відходів та стічних вод. Конвенція також мала багато нових положень, а саме:

- обов’язок постійного моніторингу скидів масляної води;
- вимоги до урядів забезпечити наявність відповідних приймальних установок та установок для обробки в нафтових портах і терміналах;
- встановлення ряду “особливих районів”, в яких повинні застосовуватися більш суворі стандарти скидів;
- значно зменшено кількість нафти, що може бути скинута в море під час звичайних робіт.

Внаслідок численних аварій поблизу США та забруднення моря нафтою, США звернулися до Ради ІМО з проханням розглянути питання прийняття правил безпеки танкерів. У 1978 р. було скликано Конференцію з безпеки танкерів та запобігання забруднення. На Конференції було прийнято протокол до МАРПОЛ 1973 р., що розширював ряд вимог до танкерів. Протокол також запровадив концепцію, відому як “захисне розташування відокремлених баластних відсіків”. Це означає, що окремі баластні відсіки повинні бути розміщені в суднах так, щоб мінімізувати можливість та кількість витікання нафти в результаті зіткнення чи посадки на міліну. Змінами до МАРПОЛ 1983 р. було заборонено перевезення нафти в передніх відсіках судна — найбільш небезпечній частині.

Нові танкери об’ємом більше 20000 ваги бруто повинні бути оснащені системою промивки сирією нафтою. (Промивка сирією нафтою — це чистка чи миття відсіків судна під струменем сирої нафти під високим тиском. Так досягається зменшення кількості нафти, що залишається на борту після розвантаження).

Після чергової аварії танкера у 1989 р. біля берегів США, останні звернулися до ІМО з вимогою прийняти зміни до МАРПОЛ для за-

провадження обов'язкових вимог наявності "подвійних корпусів". Так, у 1992 р. було прийнято Правила 13F — "Запобігання забрудненню нафтою у випадку зіткнення чи посадки на міліну", в яких передбачалася вимога подвійних корпусів (чи альтернативних конструкцій, які б забезпечили аналогічний рівень захисту в результаті зіткнення чи посадки на міліну, що схвалені ІМО).

Вартою уваги є Міжнародна конвенція із забезпечення готовності на випадок забруднення нафтою, боротьби з ним та співробітництва, прийнята на конференції ІМО у 1990 р. Вона має на меті сприяти міжнародній співпраці та взаємодопомозі в забезпеченні готовності та боротьбі з значним забрудненням нафтою, та заохотити держави до розвитку та підтримання здатності боротися в надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з забрудненнями нафтою на відповідному рівні.

Конвенція зобов'язує судна мати в наявності бортовий план невідкладних дій у разі забруднення нафтою, що розробляється ІМО, а також повідомляти берегову владу про випадки забруднення нафтою. Конвенція деталізує заходи, що повинні прийматися в таких випадках, а також зобов'язує уряди запровадити систему швидкого та ефективного реагування у випадках забруднення нафтою. Така система повинна включати, як мінімум, розробку національного плану непередбачуваних ситуацій, визначення органів держави та робочого інформаційного органу, відповідальних за попередження забруднення нафтою та реагування на забруднення, доповідання та розгляд звернень за допомогою.

Співпраця полягає в заохоченні до проведення регулярних міжнародних симпозіумів з прогресивних технологій у сфері реагування на забруднення нафтою та обміну результатами досліджень та розробка програм з готовності та боротьби з забрудненнями нафтою.

Протокол про забезпечення готовності, реагування та співпрацю у випадках забруднення небезпечними та отруйними речовинами (2000 р.) розроблений з дотриманням принципів, закладених в Міжнародній конвенції з забезпечення готовності на випадок забруднення нафтою, боротьби з ним та співробітництва (1990 р.). Як і Конвенція, Протокол має на меті сприяти міжнародній співпраці в подоланні наслідків забруднення моря.

Ще одним прикладом активної діяльності ІМО в сфері запобігання забрудненню моря нафтою є Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадку аварій,

які призводять до забруднення нафтою. У ній закріплено право берегових держав вживати заходи у відкритому морі, необхідні для запобігання, зменшення чи усунення небезпеки забруднень нафтою узбережжя держави чи загрози забруднення нафтою, що виникла в результаті морської аварії. Протоколом 1973 р. внесені зміни до Конвенції та розширено сферу її застосування не тільки з забруднення нафтою, а й іншими речовинами.

Відповідальність за забруднення та відшкодування шкоди

Хоча запобігання забрудненню становить основну мету діяльності ІМО, організація також вжила ряд заходів для забезпечення виплати адекватного відшкодування тим, хто постраждав у результаті забруднення.

Після аварії Торрі Каньйон, виникли проблеми у зв'язку з необхідністю залучення третіх сторін до процесу відшкодування шкоди, визначення суб'єкта відповідальності за забруднення, а також питання величезного розміру завданої шкоди, та, як наслідок, можливості оплати належного розміру відшкодування.

У 1969 р. ІМО скликала конференцію, де було прийнято Міжнародну конвенцію про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою з метою забезпечення виплати адекватного відшкодування жертвам забруднення моря нафтою та покладення відповідальності на власника судна, яке стало причиною витікання нафти.

Відповідальність власника є суворою (тобто настає навіть у разі відсутності вини). Хоча Конвенція передбачає ряд винятків, і власник судна повинен довести, що може застосовуватися один з винятків. Зокрема, виключається відповідальність власника у випадку, коли: 1) шкода завдана внаслідок воєнних дій чи непереборного за своїм характером стихійного явища; 2) шкода була повністю спричинена дією чи бездіяльністю третіх осіб з наміром завдати шкоду; 3) шкода була повністю спричинена недбалістю органів влади, відповідальних за утримання в порядку вогнів та інших навігаційних засобів. Власник судна не може бути звільнений від відповідальності за забруднення у випадку, коли аварія сталася з вини персоналу власника судна.

Конвенція регулює питання шкоди, завданої розлиттям нафти на території держави Сторони Конвенції. Вона застосовується до суден, що перевозять нафту як наливний вантаж, наприклад, вантажних танкерів.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Протоколом 1992 р. сферу дії Конвенції поширено на шкоду, завдану у виключних економічних зонах чи районі, що знаходиться за межами та прилягає до територіального моря цієї держави. Протоколом також передбачено відшкодування шкоди довкіллю в результаті забруднення, яка включає упущену вигоду внаслідок нанесення шкоди, але обмежена витратами на виконання розумних заходів з відновлення, які були вжиті чи повинні бути вжиті.

Згідно Протоколу, компенсація витрат на запобіжні заходи повинна відбуватися навіть за умови відсутності розливу нафти, але при умові, що існувала серйозна та неминуча загроза забруднення.

Учасники конференції 1969 р. розуміли, що граничні розміри відповідальності є занадто низькими, а відшкодування в деяких випадках може бути неадекватним. Тому у 1971 р. ІМО скликала конференцію, в результаті якої було прийнято Міжнародну конвенцію про створення Міжнародного фонду для компенсації шкоди від забруднення нафтою ІОПС. Конвенція про Фонд, яка є додатковою по відношенню до Конвенції 1969 р. про цивільну відповідальність, вступила в силу у 1978 р.

Існувало 2 Фонди: Фонд 1971 р. та Фонд 1992 р. Ці дві міжурядові організації були утворені в різний час (1971 р. та 1992 р.), мають різний граничний розмір відшкодування та різні країни-члени Фондів. Членство Фонду 1992 р. постійно зростає, а Фонд 1971 р. втрачає своє значення, оскільки держави переходять в Фонд 1992 р. У зв'язку з численними випадками денонсації Конвенції про Фонд 1971 р., ця Конвенція, як і сам Фонд 1971 р. припинили своє існування в травні 2002 р.

ІОПС Фонд фінансується за рахунок збору за нафту, що перевозиться морем. Збір оплачують об'єкти, що отримують більше 150 000 тон сирої нафти чи палива на рік у результаті морського транспортування. Фонд є повністю незалежним від ІМО, не входить у систему ООН і є спеціалізованою установою ООН. Він є міжурядовою організацією.

Фонд 1992 р. компенсує тільки шкоду за забруднення, що включає в себе витрати на відшкодування шкоди майну, упущену вигоду. Відшкодування шкоди, завданої забрудненням довкілля, обмежено витратами на заходи, які були чи будуть вжиті для відновлення нормального стану довкілля. Заяви на відшкодування шкоди екосистемам не приймаються.

Фонд 1992 р. зобов'язаний виплатити ком-

пенсацію державі, особі, компанії чи місцевій владі, що постраждали внаслідок забруднення, у випадку: 1) коли власник судна звільнений від відповідальності за наявності винятків, передбачених Конвенцією 1969 р., 2) коли власник судна неспроможний виконати зобов'язання за Конвенцією 1969 р. у повному обсязі і його страхування недостатньо для задоволення вимог відшкодування шкоди за забруднення; 3) шкода перевищує межі відшкодування власника, передбачені Конвенцією 1969 р.

Фонд 1992 р. не виплачує відшкодування, якщо шкоду спричинено в державі, яка не є членом Фонду, чи шкода була спричинена забрудненням внаслідок воєнних дій чи вітання з воєнного судна; чи заявник не може довести, що шкода була спричинена аварією за участю одного чи більше суден.

Фонд 1992 р. також може надати підтримку стороні учасниці, яка була під загрозою чи зазнала впливу забруднення та хоче прийняти відповідні заходи. Вона може бути у формі матеріальної допомоги, кредитування, пільг службовцям тощо.

Фонд 1992 р. також зобов'язаний відшкодувати власнику судна чи його страховій компанії частину збитків згідно Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою, за винятком випадків, коли шкода завдана внаслідок його умисної неналежної поведінки чи у випадку, коли судно не відповідає вимогам міжнародного морського права.

Для того, щоб стати учасницею Фонду 1992 р., держава повинна ратифікувати Міжнародну конвенцію про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою (1992 р.) та Конвенцію про Фонд (1992 р.) Станом на жовтень 2002 р. 88 держав ратифікувало Конвенцію 1992 р. про цивільну відповідальність, та 81 держава — Конвенцію про Фонд (1992 р.)

За роки своєї діяльності ІМО показала себе як ефективний регулятивний орган та розробила механізм ефективного та швидкого реагування на надзвичайні ситуації, прийняла біля 40 конвенцій, які постійно змінюються і доповнюються. Проте саме прийняття морських конвенцій та угод є недостатнім для вирішення всіх актуальних проблем забруднення морів. Для цього потрібно ще і бажання держав-членів ІМО сумлінно дотримуватись цих норм та імплементувати їх у національне законодавство, несучи відповідальність перед світовим співтовариством за їх ефективне застосування. ■

Під час підготовки матеріалів цього номеру стало відомо, що біля берегів Іспанії відбулася масштабна катастрофа танкера “Престиж” — одна з найбільших морських катастроф, що завдала непоправної шкоди морському середовищу.

Хроніка катастрофи танкера “Престиж”

13 листопада 2002 року за 48 км від північно-західного узбережжя Іспанії на міліну сів танкер “Престиж” з 77 тисячами тон мазуту на борту. Судно отримало пробоїну розміром 35 метрів. Так починалась історія однієї з найбільших морських екологічних катастроф.

Ми не будемо коментувати цю подію. Ми подаємо лише хроніку подій на основі повідомлень інформаційних агентств, що надходили з місця катастрофи.

Танкер “Престиж”, що належав компанії Universe Maritime, плавав під прапором Багамських островів і прямував з порту Вентспілс (Латвія) до Гібралтару (володіння Сполученого королівства Великобританії і Північної Ірландії). Танкер, збудований у 1976 році, мав застарілу на сьогодні конструкцію — корпус з одним шаром обшивки.

Катастрофа танкера виявила усі проблеми, які протягом багатьох років накопичувались у світовому танкерному флоті та в системі запобігання і ліквідації нафтових аварій.

15 листопада 2002 року

За розпорядженням уряду Іспанії, з метою уникнення екологічної катастрофи, танкер “Престиж” беруть на буксир і транспортують з територіальних вод Іспанії у відкрите море. Під час буксирування був виявлений нафтовий “хвіст”, який протягнувся за танкером на 37 км і мав ширину близько 200 м.

16 листопада 2002 року

Нафта досягла узбережжя Іспанії. Екологи знаходять перших забруднених нафтою птахів. Нафтова пляма швидко збільшується і досягла довжини 200 км.

18 листопада 2002 року

Нафта продовжує підходити до берегів Галісії (Іспанія). Спеціальні судна здійснюють спроби зібрати нафту, використовуючи насоси та бонові огорожі, проте кількість вилитої нафти збільшується, потужність нафтової плівки досягла 40 см.

19 листопада 2002 року

Під час транспортування, за 95 миль від узбережжя, танкер “Престиж” розколовся навіпіл і затонув. Відбуваються потужні виливи нафти у море. Розмір нафтової плями досяг 60 кв. км. Нафтою вкрито 200 км узбережжя Галісії.

21 листопада 2002 року

Нафта продовжує надходити через пробоїни затонулого танкера. В Іспанії розпалюється скандал з приводу невмілих та невідповідних дій уряду під час катастрофи. Екологи висловлюють невтішні прогнози щодо наслідків катастрофи. Триває операція зі збору нафти.

26 листопада 2002 року

Продовжується операція зі збору нафти. Участь в ній беруть судна з Франції, Бельгії, Голландії, Німеччини. Виявляється, що Іспанія не володіє спеціальною технікою для збору нафти. Спеціалісти висловлюють припущення, що в найближчому майбутньому припиниться витікання нафти з пробоїн танкера, оскільки нафта твердіє при низьких температурах.

2 грудня 2002 року

2 грудня 2002 року. Чергова хвиля мазуту накрила узбережжя Іспанії. Нафта загрожує Франції і Португалії. З'являються

підозри, що нафта продовжує витікати. Всі чекають прибуття підводного батискафа "Наутілус", який дослідить стан затопленого танкера.

**4 грудня
2002 року**

Триває боротьба з нафтовим забрудненням в Іспанії, проте зібрати вдалось лише 7,5 тис. т. нафтопродуктів. За підрахунками спеціалістів, з танкеру вже витекло близько 17 тис. т нафти. Багатотисячні мітинги в Іспанії закликають до відповідальності уряд. На ліквідації наслідків аварії працюють тисячі добровольців. Франція та Іспанія видворяють із своїх територіальних вод небезпечні танкери. ЄС визначив перелік суден, яким заборонено входити до територіальних вод Союзу.

**6 грудня
2002 року**

Нафтою вже вкрито більше 900 км берегової смуги. Дослідження, проведені батискафом "Наутілус" підтверджують припущення про те, що нафта і далі витікає із затонулого танкера. Отже, катастрофа триватиме. Під загрозу поставлено існування 20 тисяч жителів узбережжя, рибалок і працівників морських ферм. Погода покращилась, що дозволяє використовувати збиральну техніку на повну потужність. У воду потрапило вже 20 тис. т нафти.

**8 грудня
2002 року**

Отримані нові докази того, що нафта продовжує витікати з пробоїн танкера "Престиж". Ситуацією скористалися інші танкери, здійснивши промивання резервуарів з наступним протиправним скиданням нафти в районі катастрофи. Ніхто не сподівається на швидке покращення ситуації. Франція, Іспанія та Португалія забороняють вхід до своїх територіальних вод нафтотанкерів, які використовуються більше 15 років. В Іспанії продовжується боротьба з забрудненням і виступи проти уряду. За прогнозами екологів, нафта витікатиме з "Престижу" аж до 2006 року. Катастрофа триває...

Використані матеріали інформаційних джерел: Інформаційний центр "Елвісті", "Німецька хвиля", "Грінпіс", Міністерство природних ресурсів Російської Федерації, Російський лісовий клуб, Euronews, Известия, Газета.ру, Природа on-line, Reuters, ABC, CNN, ITV, The New York Times, Guardian, ИТАР-ТАСС, РИА Новости, LIGA ONLINE.

Нафта + море —?...

Нафта в Світовий океан потрапляє із багатьох джерел. Нафтопродукти, що потрапляють у море в результаті аварій танкерного флоту, складають всього 5% загальної маси нафтового забруднення. На перший погляд — мало, особливо порівнюючи з 50% нафтового забруднення, спричиненого діяльністю берегових джерел забруднення (нафтопереробні заводи, транспортування нафти, змив нафтопродуктів з вулиць населених пунктів та ін.). Але перше враження виявляється хибним. Незважаючи на невелику питому вагу в загальному нафтовому забрудненні, аварії танкерів майже завжди супроводжуються катастрофічними наслідками для природи, і, часто, для людини.

Потрапляючи у воду, нафта здатна здійснювати страхітливі спустошення у водних та навколоводних екосистемах. Перший удар завдається по птахів і морських ссавцях, пов'язаних з приповерхневими шарами води та морським узбережжям.

Через те, що нафта легша від води, на відкритій водній поверхні утворюється нафтова плівка. З її поверхні відбувається активне випаровування летких отруйних фракцій нафтопродуктів. Вдихаючи ці пари, тварини отруюються, і, в результаті, або гинуть, або на все життя чи тривалий час у них погіршується здоров'я. Ще більш згубно впливає нафта на

зовнішні покриви тварин. Зовнішні покриви морських ссавців і птахів відіграють дуже важливу роль, захищаючи тварин від переохолодження, дозволяючи пірнати і тривалий час знаходитись під водою, у воді, а також забезпечуючи плавучість. Забруднений нафтою зовнішній покрив тварин втрачає свої властивості, прирікаючи живі істоти на загибель від холоду і голоду. Кількість тварин, що гинуть у результаті аварій вражає: наприклад, у результаті катастрофи поблизу узбережжя Аляски танкера Ексон Вальдес (Exon Valdez) (1989 рік), загинуло півмільйона морських птахів та 6 тисяч морських ссавців.

Розливи нафти негативно впливають також на рибу, водорості та на мікроорганізми. Утворення нафтової плівки унеможлиблює газообмін між атмосферою і водним середовищем, порушується радіаційний баланс. Ці процеси активно змінюють умови життя рослин, мікроорганізмів. Після випаровування летких нафтопродуктів сполуки з вищою питомою вагою осідають на дно, отруюючи товщу води та донні відклади. Наслідком є загибель деяких видів мікроорганізмів, рослин, скорочення чисельності інших, зміна біоугруповань на забрудненій території. Токсичні і канцерогенні складові нафтопродуктів безпосередньо отруюють водні живі організми. Хворіють та гинуть

Проведення робіт із механічного збору нафти. Грудень 2002 р.

молюски, водорості, ікра та мальки риб. Риба у зв'язку з порушенням кормової бази, мігрує з забруднених територій. Канцерогенні складові нафтопродуктів здатні накопичуватись у живих організмах і отруювати не лише жителів вод, але й людину, яка харчується продуктами моря.

При аналізі наслідків катастроф танкерів виникає запитання: чи здатна цивілізація вжити дієвих заходів для їх уникнення та ліквідації негативних наслідків?

Попередні масштабні аварії танкерів змушували уряди країн та міжнародні організації розробляти заходи, спрямовані на запобігання повторенню подібних катастроф у майбутньому. Наприклад, країни ЄС вирішили заборонити... аж з 2015 року захід до своїх територіальних вод застарілих танкерів з одним шаром корпусної обшивки (сучасні танкери мають подвійну обшивку корпусу; таким чином зменшується ймовірність отримання пробоїн). Після катастрофи "Престижу" Іспанія і Франція заборонили вхід небезпечних суден до своїх територіальних вод. Але й надалі танкери застарілих конструкцій плаватимуть океанськими просторами і заходитимуть у порти різних країн... До нової катастрофи?

Основним і найбільш розповсюдженим методом боротьби з нафтовим забрудненням є механічний збір за допомогою спеціальних суден-збиральників, а також бонових огорож і

насосів. Така техніка має високу ефективність в лабораторних умовах, проте на практиці навіть за дуже сприятливих погодних умов за допомогою механічних засобів не вдається зібрати більше 60 % розлитої нафти.

Використовуються також хімічні методи очистки вод, які полягають у внесенні спеціальних речовин (детергентів, сорбентів) для осадження нафти. Хімічні методи боротьби з нафтовим забрудненням використовуються рідко через небезпечність використовуваних хімічних реагентів.

В останній час розпочалося впровадження біологічних методів очистки вод від нафтового забруднення. Ці методи полягають у внесенні в зону забруднення мікроорганізмів, які здійснюють розклад нафтопродуктів. Такі методи є досить ефективними, особливо у боротьбі з придонним забрудненням та забрудненням узбережжя.

Можливим є поєднання описуваних методів боротьби з нафтовим забрудненням, що дає змогу підвищити ефективність здійснюваних заходів. Проте у випадках аварій надпотужних танкерів, незважаючи на застосування різних найсучасніших методів боротьби з нафтовим забрудненням, жодного разу не вдавалось уникнути важких екологічних наслідків.

матеріал підготував Анатолій ПАВЕЛКО

Національний парк "Глейшер"*

Світлана Кравченко,
Президент БФ "Екоправо-Львів"

Альпійський ландшафт із скелястими горами та глибокими долинами є результатом льодовикового періоду. Динамічні процеси взаємодії води, землі, клімату та вулканічних процесів продовжуються, хоча чисельні види рослин і тварин знайшли своє місце на його поверхні. Національний парк „Глейшер” є святкуванням життя і нескінченного процесу формування ландшафту.

У національному парку "Глейшер" багато туристських гірських маршрутів різної складності, у супроводі гіда чи без нього. Ви можете зустріти на стежині туристів різного віку — від року (що мандрує в рюкзаку, за плечима у тата чи мами) до 75 (сивоголового, але бадьорого, допитливого і енергійного). Вражаючим є факт, що ви не знайдете сміття навіть після групового ланчу. Багаторічні традиції екологічного виховання та національна гордість за красу унікальної природи США напевно є причинами дбайливого ставлення до довкілля.

Ведмежа трава отримала свою назву від дослідників — першопроходців Західної частини США — експедиції Луїса і Кларка, але це зовсім не трава, а вид лілії, і їдять її не ведмеді, а олені, лосі, дикі вівці та білки. Ведмежа трава вкриває нарядними білими свічками схили гір та полонин і цвіте з травня до серпня залежно від висоти над рівнем моря.

Національний парк „Глейшер” межує з Канадським парком "Вотертон" і утворює єдину екосистему та Міжнародний парк миру "Вотертон — Глейшер" і є частиною Всесвітньої спадщини, символізуючи добру волю і потребу в кооперації між державами задля охорони довкілля.

(фото автора)

Це країна недоторканої природи, льодовиків, холодних бірюзових озер, кедрових та смерекових лісів, полонин, вкритих альпійськими квітами, та багаті гірської фауни. Нам довелося (чи пощастило) зустріти ведмедів — грізлі, чорних ведмедів, побачити вовків, гірських кіз та інші види тварин, що зезають.

* Glacier — льодовик (англ.) — Прим. автора

Осінь 2002

№ 20

*Наталія Андрусевич,
аспірант кафедри міжнародного права
Львівського національного університету імені Івана Франка*

3 практики Омбудсмена Європейського Союзу

Для посилення захисту прав та інтересів громадян Європейського Союзу в інституційну систему ЄС було впроваджено посаду Омбудсмена, який розпочав свою діяльність у 1995 р. Право громадян на звернення до Омбудсмена закріплене ст. 195 Договору про створення Європейського Співтовариства [1].

Омбудсмен Європейського Союзу (далі — Омбудсмен) призначається Європейським Парламентом, йому надані повноваження приймати скарги від будь-якого громадянина Союзу, чи будь-якої фізичної або юридичної особи, яка легально проживає чи має зареєстрований офіс в будь-якій державі-члені Союзу. Скарги приймаються стосовно порушень у діяльності інституцій і органів Співтовариства, за винятком Суду Європейських Співтовариств чи Суду першої інстанції, коли вони виступають в судовій ролі.

До порушень у діяльності інституцій і органів Співтовариства належать: адміністративні порушення, адміністративні помилки, зловживання владою, недбалість, несправедливість, неналежна робота чи некомпетентність, дискримінація, затримка, якої можна було уникнути, недостатність інформації або відмова її надати та ін. Усі скарги, які є більше політичного, аніж адміністративного характеру, вважаються неприйнятними.

Особа, що подає скаргу, може вимагати, щоб її скарга залишалась конфіденційною. А Омбудсмен повинен виконувати свої обов'язки з цілковитою незалежністю та утримуватись від будь-яких дій, які несумісні з природою його обов'язків.

Як тільки скарга надходить до офісу Європейського Омбудсмена, спочатку визначається, чи є вона в межах повноважень Омбудсмена. На цьому етапі одразу відхиляється багато скарг, які є за межами повноважень Омбудсмена (зокрема, коли скарга подається особою, яка не має на це права; скарга пода-

ється на дії інституції чи органу Європейського Союзу; є на діяльність Суду Європейських Співтовариств чи Суду першої інстанції, коли вони виступають в судовій ролі; скарга не стосується порушень у діяльності).

Далі визначається, чи скарга є прийнятною для її подальшого розгляду. Можна виділити наступні критерії прийнятності скарги: автор і предмет скарги повинні бути зазначені (ст.2.3. Статуту Омбудсмена[2]); Омбудсмен не займається справами, які в цей час розглядаються Судом (ст.1.3); скарга повинна бути подана протягом двох років від дати, коли факти, на яких вона базується, стали відомі подавачу скарги (ст.2.4.); скарга повинна стосуватись адміністративної діяльності органу чи інституції Співтовариства (ст.2.4.); якщо скарга стосується відносин між інституціями і органами Співтовариства і їх службовцями, повинні бути вичерпані всі внутрішні засоби вирішення спору (ст.2.8.).

Подавач скарги повинен бути повідомлений про її реєстрацію не пізніше, як через два тижні після її надходження до офісу Омбудсмена.

Якщо під час проведення розслідування Омбудсмен не знаходить порушень у діяльності, скарга закривається без подальших розслідувань.

Таким прикладом може бути Рішення Європейського Омбудсмена по скарзі 1003/97/PD проти Європейської Комісії. Подавач скарги 12 травня 1996 р. звернулася в Європейську Комісію щодо використання видри *Lutra lutra* для токсикологічних експериментів. 16 червня

[1] Official Journal C 340, 10.11.1997, pp. 173-308

[2] Official Journal L 113, 4.5.1994.

1996 р. вона повідомила Комісію, що ще не отримала відповіді. 11 липня 1996 р. Комісія підтвердила отримання листів. 11 серпня 1996 р. подавач скарги знову надіслала скаргу про експерименти над видрами. 21 жовтня 1996 р. Комісія проінформувала про реєстрацію її листа як скарги проти трьох держав-членів. Згодом, подавач скарги повідомила Комісію про те, що ще дві держави-члени проводять заборонені експерименти. Комісія попросила підтвердити таку інформацію документами. 16 квітня 1997 р. Комісія повідомила подавача скарги про “недостатність доказів порушення права Співтовариства” для продовження подальших розслідувань по скарзі. Подавач скарги надіслала додаткову інформацію.

18 листопада 1997 р. Комісія повідомила, що на основі поданих документів Комісія не виявила порушень законодавства Співтовариства. Вона базувала свої висновки на Директиві 86/609/ЄЕС про захист тварин, що використовуються для експериментів та інших наукових цілей.

Базуючись на цих фактах, 25 жовтня 1997 р. подавач скарги звернувся до Європейського Омбудсмена щодо неналежного розгляду Комісією її скарги. У своїй думці Комісія заявила, що вона розглянула скаргу протягом розумного періоду часу, постійно повідомляла подавача скарги про перебіг подій і пояснила причини, чому немає порушення права Співтовариства. Проаналізувавши всі факти, Європейський Омбудсмен прийшов до висновку, що не було порушень у діяльності Комісії і вирішив закрити справу. [3]

Скарга і додатки до неї надсилаються у відповідну інституцію* чи орган** Співтовариства для отримання їх відповіді, яку називають “думкою” з цього приводу. Коли така перша думка отримана (для цього інституції надається три місяці), вона надсилається подавачу скарги для коментарів, які повинні бути надіслані Омбудсмену не пізніше, як за один місяць.

У деяких випадках, інституція чи орган Співтовариства самі вживають заходів для залагодження справи на користь подавача

скарги, тоді справа закривається як “залагоджена інституцією”.

Таким прикладом може бути Рішення Європейського Омбудсмена по скарзі 1483/2000/IP проти Європейської Комісії. 15 березня 2000 р. подавач скарги звернувся в Комісію з запитом на інформацію щодо проекту сміттєзвалища “Regiao de Oeste” в Португалії, проте Комісія не надіслала відповіді. Тоді він 17 листопада 2000 р. подав скаргу Омбудсмену щодо відсутності відповіді на його лист.

У своїй думці Комісія зазначила, що її служби не отримували запиту на інформацію, та що була зареєстрована скарга, подана групою португальських громадян з цього ж питання. Листом від 8 грудня 2000 р. подавач скарги був проінформований про всі вжиті Комісією заходи в цьому контексті. Подавач скарги, в свою чергу, зауважив, що ціль розслідування досягнута. На основі цієї інформації справа була закрита Омбудсменом як “залагоджена інституцією”.

Інколи подавач скарги вирішує відмовитись від скарги, тоді справа закривається з цієї причини.

Якщо скарга не залагоджена інституцією і подавач скарги від неї не відмовився, Омбудсмен продовжує розслідування.

Якщо розслідування виявляє порушення у діяльності, Омбудсмен намагається досягти мирного вирішення спору.

Якщо мирне вирішення спору є неможливим або пошук шляхів для мирного вирішення спору є невдалим, Омбудсмен закриває справу з критичним зауваженням відповідній інституції чи органу, або з проектом рекомендацій.

Прикладом може бути Рішення Європейського Омбудсмена за скаргою 1767/2001/GG проти Європейської Комісії. Подавач скарги є експертом з екологічних питань. 25 липня 2001 р. він написав члену Комісії, звернувши його увагу на серйозні порушення в ОБНС, проведеної грецькою владою для пропонованого нового розширення дороги Афіни— Марафон.

* Інституції ЄС: Європейський соціальний фонд, Економічний та соціальний комітет та ін.

** Органи ЄС: Рада ЄС, Комісія, Парламент, Суд Європейських Співтовариств.

[3] Скарги цитуються за: <http://www.euro-ombudsman.eu.int/decision/en/env.htm>

6 серпня 2001р. Комісія підтвердила отримання листа і зауважила, що підняті питання потребують всебічного дослідження, а також повідомила, що надішле відповідь через 6 тижнів. У зв'язку з відсутністю подальшої відповіді, подавач скарги ще тричі звертався в Комісію. 4 грудня 2001р. подавачу скарги зателефонували і запитали про зміст скарги. Працівник Комісії сказав, що скарга не була зареєстрована і Комісія не знає, чи буде скарга розглядатись правовим чи науковим відділом.

10 грудня 2001р. подавач скарги звернувся до Омбудсмена стосовно затримки в розгляді його скарги і стосовно того, що його листи розглядалися недбало, хаотично і безвідповідально. Стосовно першого зауваження, після розслідувань та отримання пояснень від Комісії, Омбудсмен прийшов до висновку, що Комісія не відповіла подавачу скарги протягом розумного періоду часу, а це є порушенням. Стосовно другого зауваження, то тут порушень не було виявлено.

На основі розслідувань по скарзі, Омбудсмен зробив висновок, що необхідно зробити критичне зауваження Комісії стосовно того, що хороша адміністративна практика полягає у відповіді на листи громадян протягом розумного періоду часу. З моменту отримання скарги до моменту її реєстрації пройшло чотири місяці. А це є порушенням у діяльності.

Прикладом рішення з проектом рекомендацій може бути Рішення Європейського Омбудсмена по скаргах 271/2000/(I)H) JMA і 277/2000/(I)H) JMA проти Європейської Комісії. Подавач скарги звернувся в Комісію для отримання копій двох різних звітів, підготованих незалежним консультантом (En Act International) на запит Комісії стосовно дотримання Великобританією і Гібралтаром двох Директив Співтовариства про відходи (Директива 75/442/ЄЕС) і про небезпечні відходи (Директива 91/689/ЄЕС), а також Директиви 92/43/ЄЕС про охорону природних місць існування дикої флори і фауни. Комісія погодилась дати лише витримки з документів, базуючись на тому, що деяка інформація у звітах стосується захисту громадського інтересу.

18 лютого 2000 р. подавач скарги звернувся до Європейського Омбудсмена з двома скаргами проти Комісії, яка, на його думку, незаконно відмовила в доступі до деяких документів. Провівши розслідування, Омбудсмен прийшов до висновку, що Комісія не повинна була відмовляти в доступі до документів. 12 березня 2001 р. Омбудсмен подав Комісії проект рекомендації про те, що Комісія повинна знову розглянути заявки подавача скарги від 16 лютого 1999 р. та 17 травня 1999 р. і надати доступ до документів, окрім винятків, які застосовуються відповідно до Рішення 94/90/ЄС, (захист громадських інтересів, людини і особистого життя, комерційної і промислової таємниці, фінансових інтересів Співтовариства та конфіденційності). 21 травня 2001 р. Комісія повідомила Омбудсмену, що вона прийняла його проект рекомендації, а також про вжиті нею заходи. Заходи, описані Комісією, Омбудсмен визначив як "прийнятні" і заккрив справу.

Критичне зауваження прийнятне для випадків, коли порушення у діяльності не має загального значення, а стосується подавача скарги особисто. Якщо ж порушення у діяльності має загальне значення, то Омбудсмен видає рішення з проектом рекомендацій для відповідної інституції чи органу Співтовариства.

Відповідно до ст.3 (6) Статуту Омбудсмена, інституція чи орган повинні надіслати детальну думку протягом трьох місяців. Детальна думка повинна містити прийняття рішення Омбудсмена і опис заходів, вжитих для впровадження рекомендацій.

Якщо інституція чи орган Співтовариства позитивно (тобто, погоджуються з рекомендаціями і вживають відповідних заходів) не відповідають на проект рекомендацій, ст.3(7) Статуту Омбудсмена передбачає, що Омбудсмен повинен надіслати звіт Європейському Парламенту або відповідній інституції чи органу. Такий звіт може містити рекомендації.

Право проводити розслідування з власної ініціативи хоча і є важливим, але воно часто не застосовується. Воно може використовуватись, коли, наприклад, ряд скарг звертають

увагу на певний орган чи інституцію Співтовариства чи певний вид адміністративної діяльності.

У своїй діяльності Омбудсмен співпрацює з різними органами Європейського Союзу, зокрема, з Комітетом з петицій Європейського Парламенту, з Комісією Європейського Союзу, службою листування з громадянами Європейського Парламенту. Окрім цього, налагоджена робота з регіональними та національними омбудсменами. Наприклад, Європейський Омбудсмен може отримувати запити від національних омбудсменів стосовно права Співтовариства.

За рік Європейський Омбудсмен отримує близько 1600-1800 скарг, проте для розгляду залишається близько 400, які є в межах повноважень Омбудсмена. За період існування інституту Омбудсмена Європейського Союзу було прийнято рішення по 41 скарзі, яка стосувалась питань, пов'язаних з навколишнім середовищем.

Скарги, що мають своїм предметом охорону навколишнього середовища, подаються, як правило, індивідами, а також неурядовими екологічними організаціями.

40 скарг було подано проти Європейської Комісії, і одна — проти Європейського інвестиційного банку. Така велика кількість скарг проти Європейської Комісії є логічною, адже відповідно до ст. 211 Договору про створення Європейського Співтовариства, "одним з повноважень Європейської Комісії є забезпечення реалізації установчих договорів, а також інших нормативно-правових актів, прийнятих інституціями Європейського Союзу для виконання і застосування останніх..." А ст.3 Регламенту Ради №17 1962 р.[4] дає можливість громадян звертатись до Комісії зі скаргою на орган ЄС чи свою власну державу, якщо вони не дотримуються права Співтовариства. Тому до Європейського Омбудсмена надходить багато скарг, які стосуються неналежного виконання Комісією своїх обов'язків щодо розгляду скарг від громадян стосовно порушень права Співтовариства.

Предметом скарг, що стосуються навколиш-

нього середовища, найчастіше є питання порушення державами екологічного законодавства Співтовариства (наприклад, порушення у проведенні ОВНС, неналежна імплементація директив), відмова у наданні чи неналежному наданні Комісією екологічної інформації, фінансування та умови виконання екологічних проектів та ін.

Важливим для подання "екологічних" скарг є те, що порушення у діяльності органу чи інституції Європейського Союзу можуть прямо не стосуватись подавача скарги.

Оскільки інститут Європейського Омбудсмена є новою інституцією в системі європейського права, право та процедура подання скарг до Європейського Омбудсмена потребують детального роз'яснення громадянам Європейського Союзу. Тому, існує багато публікацій, метою яких є збільшення інформованості серед населення про право подання скарги Європейському Омбудсмену.

Інститут Європейського Омбудсмена вважається одним з наймолодших у системі європейського права, тому можна зробити висновок, що його робота, з одного боку, є ефективною, а з іншого — що вона ще потребує вдосконалення. Існує ряд пропозицій стосовно зміни статусу Європейського Омбудсмена. Так, Європейський Парламент подав пропозицію змінити Фінансову постанову з метою створення незалежного бюджету для Європейського Омбудсмена.

Інше питання щодо зміни статусу Омбудсмена стосується пропозиції відмінити обмеження на розслідування, які містяться в ст.3 (2) Статуту Омбудсмена, відповідно до якої в доступі до документів може бути відмовлено "з причин секретності, які мають суттєві підстави".

Тим не менше, робота офісу Омбудсмена підвищує якість управління з точки зору громадянина, посилює зв'язки громадянина з адміністрацією, забезпечує стандарти хорошого управління. Найважливіше завдання Омбудсмена полягає в тому, що він допомагає громадянам у випадку порушення їх права інституціями і органами Європейського Співтовариства. ■

[4] Official Journal P 013 , 21/02/1962 P. 0204 — 0211

Наталія Балушка,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

Софія Ванькович,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

Право громадського інтересу у сфері охорони довкілля

Поняття громадського інтересу (public interest) бере свій початок ще з римського права. Поряд з римським приватним правом існувало римське публічне право (jus publicum). Римський юрист Ульпіан визначив ці два поняття наступним чином: "Публічне право — це право, яке стосується положень Римської держави, приватне — яке відноситься до користі окремих осіб". Ульпіан також зазначав, що слід виділяти користь суспільну чи громадську та користь приватних осіб. Якщо йдеться про державний інтерес, про правовий статус держави, її органів чи окремих посадових осіб, про регулювання відносин, які становлять собою суспільний (громадський) інтерес — то це сфера публічного права. Якщо ж мова йтиме про інтерес окремих приватних осіб, про майнові відносини між ними, про їх правовий статус у зв'язку з цим, то це сфера приватного права. Таким чином, критерієм розмежування приватного та публічного права є характер інтересів. Захист державного чи суспільного (громадського) інтересу — це сфера публічного права, захист приватних майнових інтересів — це приватне право.¹

Що ж слід розуміти під інтересом держави? Держава — це організація політичної влади домінуючої частини населення у соціально-неоднорідному суспільстві, яка, забезпечуючи цілісність і безпеку суспільства, здійснює керівництво ним насамперед в інтересах цієї частини, а також управління загальносуспільними справами.²

Виходячи з цього визначення держави, держава — це організація політичної влади домінуючої частини населення (держава виникає для захисту інтересів цієї домінуючої частини), діяльність держави повинна бути спрямована на захист інтересів саме цієї частини населення. Держава створена для людей, а не навпаки. Тому в ідеальній державі (державі громадянського суспільства) інтереси держави співпадають з інтересом громадянського суспільства відповідної держави, тобто це повинні бути тотожні поняття.

Що ми розуміємо під громадським інтересом? (public interest — лат., дослівний переклад на українську мову — це державний чи громадський (суспільний) інтерес). Держава повинна відстоювати громадський інтерес. Але у зв'язку з тим, що більшість держав знаходяться на перехідному етапі до держави громадянського суспільства (громадський інтерес не охоплюється державним інтересом у повній мірі, частина громадського інтересу залишається поза увагою держави), захист громадських інтересів не здійснюється належним чином, виникло право громадського інтересу, основною метою якого є саме захист громадського інтересу, використовуючи правові механізми, які є у правовій системі держави.

Досить часто термін "право громадського інтересу" асоціюється з 60-ми роками ХХ ст. та вважається феноменом ХХ ст. Проте, захист громадського інтересу правовими засобами датується ще 1800-ми роками. Так, при вивченні діяльності Верховного Суду Сполучених

¹ Основи римського громадянського права: Учеб. Пособие для студентов юрид. Вузов и факультетов. — 2-е изд., перераб. — К.: Вентури, 1995. — 288 с.

² П.М.Рабінович, Основи загальної теорії права та держави.: Посібник для студентів спеціальності "Правознавство", вид. 2-е, зі змінами та доповненнями.

Штатів Америки було виявлено суттєве значення залучення зацікавленої громадськості до справ щодо правил встановлення межових знаків на земельних ділянках. Групи таких осіб в 53% з 306 важливих справ, які були вирішені судом між 1870 та 1960 роками, підтримували громадський інтерес, подаючи докази у справі.

Це вказує на те, що скарги, які стосувались громадського інтересу, проводились через судові органи успішно ще до середини ХХ ст.

Проте, чому ті, хто робить правовий аналіз в цій сфері, зазначають 60-ті роки ХХ ст. у США як час розвитку сучасного права громадського інтересу?

На це вказують кілька факторів.

Якщо порівняти організації, які були створені у США до та після 60-х років, можна помітити певні відмінності між ними. В період до 1960 р. було лише кілька груп, безпосередньою діяльністю яких було звернення до суду для захисту порушених прав. Проте, ситуація почала кардинально змінюватись у 60-і роки. Насамперед, кількість організацій права громадського інтересу зростала. Згідно з статистикою, до 1969 року існувало близько 15 таких організацій, у 1970 їх кількість збільшилась до 40, у 1975 їх вже було близько 90, а у 1983 — 130 (в ці дані не включено малі, місцеві організації)³.

Одним з вагомих факторів є коло осіб, інтереси яких представляють. До 60-х рр. в основному люди з вищого та середнього класів були засновниками та членами громадських правових організацій, захищаючи інтереси осіб з свого класу. Пізніше, завдяки розвитку організацій громадського інтересу багато інших верств суспільства з різноманітними питаннями громадського життя отримали доступ до суду для захисту своїх прав та інтересів. Як приклади тих, кого почали представляти, можна назвати наступні групи: національні меншини,

сексуальні меншини, жінки, діти тощо.

Цілі, які переслідували організації права громадського інтересу в судовому процесі, з часом змінились. До 60-х рр. більшість організацій, які представляли громадський інтерес, брали участь у судовому процесі щоб стимулювати соціальні зміни (вони вважали своєю метою в судовому порядку захистити їх громадський інтерес, щоб стимулювати фундаментальні зміни в суспільних відносинах). Після 60-х рр. організації в судовому порядку переслідували більш різноманітні цілі, що залежить від напрямків діяльності тієї чи іншої організації. Деякі використовували суди, щоб досягти широкого розголосу піднятої проблеми, привернути увагу держави до певного кола питань. Інші вступали в судовий процес оскільки бачили загрозу своїм інтересам і прагнули їх захистити, не допустити чи зупинити порушення своїх прав або ж допомогти судовим шляхом вирішити конфлікти своїх клієнтів.

Виникає питання чому ж збільшувалась кількість організацій громадського інтересу, чому вони активно розвивались? В основному це пояснюється тим, що в 60 ті — 70 ті роки в США були прийняті положення законодавства, які давали багато можливостей для організацій громадського інтересу представляти інтереси різноманітних груп і, в разі їх порушення, звертатися за судовим захистом, чого не могли не використати організації.⁴

В екологічній сфері найбільш важливим фактором, що стимулював ріст неурядових екологічних правових організацій в США, було прийняття ряду екологічних законів на початку 70-х рр.

Що цікаво, організації права громадського інтересу дуже відрізнялись одна від одної, займались різноманітними питаннями і кожна з них вважала себе організацією громадського інтересу, свою діяльність — діяльністю на за-

³ Lee Epstein, Tracey E. George, Joseph F. Kobylka. 1992. Public Interest Law. An Annotated Bibliography and Research Guide. Garland Publishing. P. 11

⁴ Детальніше див. Lee Epstein, Tracey E. George, Joseph F. Kobylka. 1992. Public Interest Law. An Annotated Bibliography and Research Guide. Garland Publishing. Pp. 15-18

хист громадського інтересу, а юристи таких правозахисних організацій називались юристами громадського інтересу.

Це призвело до того, що визначення поняття “право громадського інтересу” набуло практичного значення. Це поняття, розкриття його змісту ґрунтувалось і ґрунтується насамперед на діяльності організації (окремого юриста) громадського інтересу, практичному досвіді та професійних переконаннях.

Мабуть, цим можна пояснити велику кількість матеріалів з цього питання, які на сьогодні існують, та відсутність його однозначного трактування.

Наведемо ряд підходів до визначення поняття “право громадського інтересу”:

- безоплатна юридична допомога клієнтам, які її потребують (раннє тлумачення поняття)⁵.
- юридична діяльність певних груп з метою стимулювати соціальні зміни (трактування політологів)⁶.
- діяльність організації, що здійснюється безоплатно, з використанням існуючих правових засобів, в основному судового, і в випадку успіху продукує позитивні зміни в суспільному житті (трактування юристів-науковців)⁷.
- правова допомога, яка надається безоплатно або за розумну оплату і здійснюється в одній чи в кількох наступних сферах: боротьба з бідністю, захист порушених прав громадян, груп населення, захист прав благодійних громадських організацій, забезпечення правопорядку⁸.

Звичайно, наведені підходи є далеко не вичерпними. Проте, проаналізувавши навіть

вказані визначення, зауважуємо відмінність в критеріях, які взяті за основу того чи іншого трактування (визначення).

Б.А.Вайсброд розглядає право громадського інтересу як діяльність, яка здійснюється органами добровільного сектору, забезпечує повне представлення погано захищених інтересів шляхом використання правових інструментів, і перш за все, законодавства⁹. Критерії, які він кладе в основу визначення є діяльність добровільного сектору, використання правових інструментів (законодавства) та погано захищені інтереси.

В 1973 року Спеціальний комітет з практики права громадського інтересу Американської Асоціації Адвокатів визначив громадський інтерес, беручи критерієм визначення сферу бідності, громадські та суспільні права та здійснення правосуддя наступним чином:

- правова допомога для бідних;
- безоплатне або за зменшеними тарифами представлення у справах про поновлення і захист основних індивідуальних громадянських прав;
- право благодійних організацій.

Німецькі вчені, аналізуючи проблеми громадського інтересу, велику увагу приділяли колу інтересів та соціальним наслідкам прийнятих рішень. Так, наприклад, вчений Урліх Ферсте вказує, що громадський інтерес має місце завжди тоді, коли рішення, які стосуються більшого кола населення або економічного життя, а також можуть потягнути за собою соціальні наслідки.¹⁰

Враховуючи вищенаведене можна вивести критерії за допомогою яких можна визначити

⁵ Karen O'Connor, Lee Epstein. 1989. Public Interest Law Groups. Institutional Profiles. New York-Westport, Connecticut-London. Pp. xi

⁶ Там же, р. xi

⁷ Там же, pp. xii-xvi

⁸ Таке визначення дала Американська Асоціація Адвокатів в 1975 році, див. Public Interest Law: Five Years Later. 1976. New York.

⁹ Wiesbrod B.A. Public Interest Law. An economic and institutional analysis Berkeley; Los angeles; London, 1978. P. 22

¹⁰ Kommentar zur Zivilproze (ordnung. Herausgegeben von Hans-Joachim Musielak. Verlag Franz Vahlen Munchen 1999. Seite 386)

поняття права громадського інтересу:

- діяльність юридичних фірм, адвокатів і інших організацій із захисту громадського інтересу;
- захист недостатньо захищених інтересів (охорона навколишнього середовища, захист прав споживачів тощо),
- захист недостатньо представлених груп людей (бідних, національних меншин тощо),
- процесуальні заходи (а точніше механізми) захисту суспільного інтересу.

Беручи до уваги ці критерії слід мати на увазі, що правом громадського інтересу може вважатися діяльність, яка підпадає під один або декілька з цих критеріїв.

Наведені міркування щодо права громадського інтересу в повній мірі можна використати при визначенні поняття екологічного права громадського інтересу (права громадського інтересу в екологічних справах). А саме, за одним із наведених критеріїв визначення права громадського інтересу (захист погано охоронюваних інтересів) екологічне право громадського інтересу можна виділити як окреме правове явище.

При з'ясуванні поняття екологічного права громадського інтересу, основним критерієм повинен бути екологічний характер справи у поєднанні з критерієм недостатньої захищеності інтересів, якими є інтереси довкілля. Довкілля не може самостійно здійснювати захист своїх інтересів. В той же час, порушення інтересів довкілля може мати безпосередній вплив на необмежену кількість громадян, які можуть постраждати чи постраждали внаслідок його змін. Діяльність з захисту довкілля та необмеженої кількості громадян правовими методами підпадає під екологічне право громадського інтересу. Однак, невизначеним є питання з захисту екологічних прав окремих громадян та комерційних юридичних осіб.

В таких випадках, мабуть, до уваги береться практичний досвід, діяльність організації, її цілі та засади функціонування, а разом з ними — конкретна мета кожної окремої справи. І тут навіть не клієнт може бути вирішальним елементом. Як колись справедливо було зазначено, природа екологічного права не в праві, а в самих юристах-екологах¹¹. Кожна справа вимагає осмислення все того ж питання громадського інтересу і мета, яку хоче досягти юрист-еколог (юрист екологічного права громадського інтересу) в конкретній справі є для нього в великій мірі критерієм права громадського інтересу. Можливо захистивши екологічні права однієї людини, юрист-еколог захистить права необмеженої кількості людей, і навпаки, захистивши екологічні права групи осіб, будуть захищені інтереси кожного окремого індивіда.

Перші організації екологічного права громадського інтересу

Історія розвитку екологічного права громадського інтересу — це в повній мірі історія розвитку та діяльності екологічних правових організацій громадського інтересу. Загалом, організації екологічного права громадського інтересу поділяють на три групи:

1. Загальнодержавні екологічні громадські організації права громадського інтересу. Це свого роду “ветерани” руху екологічного права громадського інтересу — організації, які вже довгий час діють, мають великий практичний досвід та авторитет. Багато з організацій мають розгалужену структуру (центральний офіс та місцеві представництва), великий штат працівників, створюють окремі офіси, які б займалися окремо місцевими, регіональними та міжнародними екологічними проблемами. Але в цю групу відносяться також організації, які хоча і мають порівняно невелику кількість працівників, проте відомі своєю діяльністю та досвідом.

¹¹ John E. Bonine. The New Private Public Interest Bar. 1986. Volume 1. Journal of Environmental Law and Litigation.

2. Локальні (місцеві) екологічні організації права громадського інтересу. Характеризуються тим, що вирішують в основному справи локального характеру, свою діяльність поширюють на невелику територію.

3. Особлива група, яку становлять приватні юридичні фірми, що підтримують розвиток екологічного права громадського інтересу (ведуть так звані справи “pro bono” серед інших в своїй діяльності справ).

Подаємо інформацію про перші та, на нашу думку, успішні екологічні правові організації громадського інтересу¹².

Правовий фонд збереження природи (The Conservation Law Foundation)

Правовий фонд збереження природи був заснований в 1966 році. Це перша екологічна правова організація в США. Каталізатором її створення була справа щодо розвитку лижного курорту в Беркширському парку (Масачусетс). Проти плану виступили місцеві жителі та Асоціація лісів та парків Масачусетсу. Жителі найняли приватних юристів, які змогли зупинити розвиток плану, проте боротьба за отримання фінансування на проект спонукала директора Асоціації заснувати професійну правову організацію.

До 1972 року Фонд діяв завдяки волонтерам, а потім найняв постійних працівників. У 80-х роках Фонд концентрував увагу на питаннях, що були важливі на той час, а не чекав поки організації охорони природи будуть звертатись за їх допомогою. Наприклад, Фонд змусив уряд штату та США почистити Бостонську гавань, найбруднішу на той час. Фонд також ініціював кампанії в таких сферах як енергозбереження та охорона вод, рибна промисловість та політика транспорт.

Зараз фонд продовжує діяльність в сфері енергетики, транспорту, сортування відходів,

забруднення вод та рибальства, захисту громадських інтересів як щодо приватних земель, так і земель загального користування.

Правозахисний фонд “Сієрра Клуб” (Sierra Club Legal Defense Fund)

Сієрра Клуб є однією з найбільш відомих організацій, яка була створена як організація охорони природи в 1892 році і займалась лобюванням охорони лісів Каліфорнії. До організації прийшов успіх завдяки справі “Мінерал Кінг” — однієї з перших в історії екологічного права і вплив якої на його розвиток був дуже великим.

Справа почалась з того, що в лютому 1965 року державний орган США, що здійснює управління лісами, опублікував пропозиції для бажаних фірм щодо будівництва лижного курорту в долині Мінерал Кінг, яка була відома своїм біологічним різноманіттям. Шукали фірму, яка б вкладала щонайменше \$ 3 млн. в проект розвитку долини. Після років переговорів між Управлінням лісів, Відділом внутрішніх справ та відомою компанією Дісней, серед 6 відгуків, які надійшли, був затверджений проект компанії Уолта Діснея і в 1968 році з’ясувалося, що пропозиція збудувати лижний курорт таки буде втілена в життя, незважаючи на численні порушення законодавства. Дісней обіцяв побудувати найкращий та найбільший лижний курорт в світі з 27 підйомниками. На проект було заплановано витратити \$35 млн!¹³

Керівництво фонду “Сієрра Клуб” прийняло незвичне на ті часи рішення — подати позов щоб попередити будівництво.

Юристи фонду подали позов в суд, проте Управління лісів успішно подало апеляційну скаргу, посилаючись на те, що фонд не має права бути позивачем у суді оскільки не має безпосереднього інтересу в справі. Згодом питання щодо можливості Клубу бути позивачем у суді в даній справі за ініціативою клубу було піднято у Верховному Суді, який в 1971

¹² Використано дані з David Robinson, John Dunkley. 1995. Public Interest Perspectives in environmental Law, Karen O'Connor and Lee Epstein. 1989. Public Interest Law Groups. Institutional Profiles.

¹³ Детальніше див. Tom Turner. 1990. Wild by Law. The Sierra club legal defense fund and the places it has saved.

році призначив справу до слухання. В 1972 році більшістю голосів Верховний Суд вказав, що Сієра Клуб не мав права подавати позов в даній справі з тих же міркувань відсутності зацікавленості в результатах справи.

Цікаво що кілька суддів Верховного Суду США з думкою більшості не погодились і виклали окремі думки.

Так, суддя Дуглас обґрунтовував право природних об'єктів виступати в суді від свого імені, ґрунтуючись та посилаючись на відому та неординарну працю професора Крістофера Стоуна "Чи можуть дерева бути позивачами в суді?"¹⁴. З викладених ним в окремій думці міркувань, слід прийняти загальнообов'язкове положення, яким буде дозволено природним об'єктам виступати в управлінських органах та судах від свого імені щодо питань їх вилучення, знищення або пошкодження, зокрема, технікою при будівництві і якщо ці ушкодження є грубим порушенням громадського інтересу. Громадськість, яка займається охороною довкілля, в такому випадку буде виступати від імені самих природних об'єктів.

З суддею Дугласом погодився суддя Блекман, який висвітлив можливу зміну відношення права до інституту позивача в суді. За його словами, ця справа показує — якщо тільки визнати це — існуючі широкі, зростаючі та хвилюючі аспекти однієї проблеми, тобто проблеми погіршення національного та світового довкілля, і те, що закони повинні бути адекватними до питань, які виникають.

Зараз Фонд має регіональні офіси у 8 штатах і продовжує успішно функціонувати.

Екологічний правозахисний фонд (Environmental Defense Fund)

Екологічний правозахисний фонд був заснований в 1967 в Нью-Йорку 10 науковцями та юристами, які своїм завданням бачили по-

єднання наукових знань та правових методів для охорони довкілля. Після кількох проведених фондом кількох успішних справ, організації, які займались охороною природи в різних штатах, намагались розшукати Фонд для отримання правової та наукової допомоги з інших питань, і національна правозахисна організація почала рости, перетворившись на організацію з 50 000 членів та 5 офісами в різних частинах США.

Діяльність фонду сконцентрована на таких сферах як енергозбереження, токсичні відходи, охорона біорізноманіття, охорона водних та земельних ресурсів. Фонд активно займається міжнародними питаннями, мабуть більше, ніж будь-яка інша екологічна правозахисна організація в США. Він має значний та довготривалий досвід роботи в сферах, що стосуються забруднення моря, зміни клімату, збереження Арктики.

Західний екологічний правовий центр (The Western Environmental Law Center)

Громадський екологічний правозахисний рух розвивався також завдяки екологічним юридичним клінікам, які діяли при університетах. В таких клініках працювали кілька юристів та близько 5-20 студентів, які навчались на останніх курсах університету. Перша така клініка була організована та розвивалась в Орегоні в 1966 році з ініціативи двох професорів екологічного права Орегонського університету — Джона Бонайна та Майка Екслайна, які є спів директорами Західного екологічного правового центру (зараз діє поза межами університету). Студенти, які цікавляться екологічним правом мають можливість разом з юристами займатись справами громадського інтересу в Центрі.

Центр вважають однією з найуспішніших малих екологічних правових організацій громадського інтересу. ■

¹⁴ Обґрунтування юридичних прав природних об'єктів див. Christopher D. Stone. 1974. Should Trees have Standing? Toward legal rights for natural objects.

Наталія Балушка,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

Електронні екологічні бібліотеки

[HTTP://WWW.ECOLEAGUE.NET](http://www.ecoleague.net)

Електронна екологічна бібліотека

Ця бібліотека — спільний проект Центру громадської дипломатії "Довкілля XXI" і Всеукраїнської екологічної ліги, що дає можливість зацікавленій громадськості доступу до матеріалів з питань охорони навколишнього середовища, таких як наукові статті, посібники з екологічних питань, матеріали конференцій, семінарів, "круглих столів". Тут також розміщено методичні рекомендації для вчителів, нормативно-правові акти з питань охорони навколишнього середовища.

Пошук на сторінці можна здійснити по категоріях — екологія, геолого-географічні науки, освіта, біологічні науки, філософські науки, нормативно-правова база — та в межах кожної з них по тематичних напрямках (книга, стаття, матеріали конференції, реферат тощо). Нормативно-правові акти в сфері охорони навколишнього природного середовища поділені на категорії залежно від їх статусу (міжнародно-правові акти, закони, постанови, укази, розпорядження тощо), а в межах кожної

з них — по тематичних напрямках (охорона атмосферного повітря, земельних ресурсів, рослинного світу, тваринного світу тощо).

WWW.REC-KYIV.ORG.UA/EIA/ LIBR1.HTM

Бібліотека Демонстраційного проекту з екологічної оцінки

У бібліотеці Демонстраційного проекту з екологічної оцінки ви маєте змогу ознайомитись з текстами розміщених на сайті матеріалів проекту, що охоплюють брошури, матеріали круглих столів, посібники тощо, які стосуються питань оцінки впливу на навколишнє середовище в Україні. Крім того, ви можете ознайомитись із законодавством України, США, міжнародними конвенціями в цій сфері.

Бібліотека передбачає можливість читачів переписати в зручному форматі тексти матеріалів, які вас зацікавили. Крім того, сайт містить перелік матеріалів, з якими можна ознайомитись в офісі проекту.

**WWW.ERRIU.UKRTTEL.NET/
ECOLOGY-OTHER.HTM**

**Український інститут досліджень
навколишнього середовища і
ресурсів**

Для того, щоб прочитати наявні на сайті видання в сфері екології та природних ресурсів, слід зайти у розділ "Публікації". На цій сторінці ви маєте змогу переглянути як періодичні видання Інституту (журнал "Природний камертон", аналітично-інформаційне видання "Екологічний вісник"), так і окремі праці в цій сфері. На сторінці можна отримати наукові роботи з екосистемних досліджень, моніторингу та екологічної безпеки, інноваційної та інформаційної політики, опубліковані у науковому виданні "Довкілля і ресурси: наукові проблеми".

На сайті також подається бібліографія монографій в галузі екології та природних ресурсів, а також наукових праць співробітників Інституту.

ECO-WEB

HTTP://ECOLOG.MS.KM.UA/LIB/LIB.HTML

Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги

На цьому сайті розміщені публікації, які покликані допомогти екологічним громадським організаціям у їх діяльності в сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема посібники з доступу до екологічної інформації, захисту екологічних прав громадян, екологічної журналістики тощо. Ряд інформаційних матеріалів стосується питань організаційної діяльності (залучення волонтерів до роботи організації, написання грантів, розвиток організації тощо).

На сайті Ви також знайдете інформаційні матеріали про діяльність Хмельницької Обласної Організації Всеукраїнської екологічної ліги.

Крім того, на сайті розміщені карти України, які подають цілісну картину забруднення природного середовища, умови проживання та здоров'я населення на території України.

Останнім часом в засобах масової інформації зустрічаються публікації про можливе відключення електроенергії, припинення водопостачання, водовідведення, газопостачання у підприємств, установ, організацій та громадян. В більшості випадків це пояснюється зміною форми власності на підприємства, які здійснюють таке обслуговування.

Ця проблема торкається також підприємств, установ, організацій, відключення яких від електричних мереж, припинення водопостачання, водовідведення, газопостачання може спричинити надзвичайні ситуації екологічного характеру чи інші негативні екологічні наслідки, що може завдати непоправної шкоди довкіллю, життю та здоров'ю громадян.

16 листопада 2002 року прийнята Постанова Кабінету Міністрів України "Про фінансування обсягів споживання електроенергії підприємствами, установами та організаціями, повне відключення об'єктів яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних наслідків", якою визначено критерії віднесення об'єктів підприємств, установ, організацій до екологічно та техногенно-небезпечних, припинення енергопостачання яких в свою чергу може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків. Постановою передбачено також прийняття відповідно до визначених критеріїв Інструкції про складання переліків об'єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків.

Відповідно до Постанови, органи виконавчої влади, керівники підприємств, установ, організацій повинні забезпечувати авансові платежі на потреби в електроенергії, передбачені на покриття екологічної броні електропостачання екологічно та техногенно-небезпечних об'єктів. Слід зазначити, що термін "екологічна броня електропостачання" є новим у законодавстві. Наразі у Верховній Раді України знаходиться законопроект, яким передбачено внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо оплати вартості екологічної броні. Відповідно до проекту, під екологічною бронєю електропостачання споживача розуміється найменша величина споживання електричної енергії споживачем, достатня для забезпечення життя людей, запобігання негативним екологічним та техногенним наслідкам, та збереження мінімально допустимого рівня функціонування інженерних комунікацій (вентиляції, каналізації, дренажних насосів, опалення в зимовий період).

На наш погляд, для забезпечення екологічної безпеки, подібні правові положення доцільно було б прийняти також у сфері водопостачання, газопостачання, водовідведення об'єктів, припинення обслуговування яких може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків та порушення прав громадян.

ПОСТАНОВА
від 16 листопада 2002 р. № 1792

**ПРО ФІНАНСУВАННЯ ОБСЯГІВ СПОЖИВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ПІДПРИЄМСТВАМИ,
УСТАНОВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ПОВНЕ ВІДКЛЮЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЯКИХ
ВІД ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО НЕГАТИВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ
ТА ТЕХНОГЕННИХ НАСЛІДКІВ**

З метою запобігання можливим негативним екологічним та техногенним наслідкам у разі припинення електропостачання екологічно та техногенно небезпечних підприємств, установ та організацій Кабінет Міністрів України **ПОСТАНОВЛЯЄ**:

1. Затвердити основні критерії визначення об'єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків (додаються).
2. Міністерству з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи разом з Міністерством палива та енергетики у місячний термін розробити і затвердити Інструкцію про складання переліків об'єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків.
3. Запропонувати Національній комісії регулювання електроенергетики до 1 квітня 2003 р. розглянути питання про внесення змін до Правил користування електричною енергією щодо визначення розміру та механізму внесення авансового платежу підприємствами, установами та організаціями, об'єкти яких віднесено до екологічно та техногенно небезпечних, за обсяги електроенергії, передбаченої на покриття їх екологічної броні електропостачання.
4. Міністерству фінансів, Державному казначейству розробити і запровадити порядок авансового фінансування потреб в електроенергії для покриття екологічної броні електропостачання підприємств, установ та організацій, об'єкти яких утримуються за рахунок коштів державного бюджету.
5. Центральним та місцевим органам виконавчої влади, керівникам підприємств, установ та організацій забезпечувати у повному обсязі авансові платежі на потреби в електроенергії, передбачені на покриття екологічної броні електропостачання об'єктів, віднесених до екологічно та техногенно небезпечних відповідно до пункту 1 цієї постанови.
6. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити здійснення авансових платежів на потреби в електроенергії на покриття екологічної броні електропостачання підприємств водопостачання та водовідведення.
7. Установити, що з 1 квітня 2003 р. підприємства, установи та організації, які не здійснюють авансових платежів за обсяги електроенергії на покриття екологічної броні електропостачання та не проводять поточні розрахунки за спожиту електроенергію, підлягають відключенню від мереж електропостачання у встановленому порядку.
8. Установити, що відповідальність за проведення своєчасних та в повному обсязі розрахунків за спожиту підприємствами, установами та організаціями електроенергію, а також за можливі негативні наслідки, пов'язані з припиненням електропостачання, покладається на їх керівників та розпорядників бюджетних коштів, до сфери управління яких належать зазначені об'єкти.

Прем'єр-міністр України А. КІНАХ
Інд. 37

**Додаток до постанови
Кабінету Міністрів України
від 16 листопада 2002 р. № 1792**

**ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ
ОБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВ,
УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ,
ПОВНЕ ВІДКЛЮЧЕННЯ ЯКИХ ВІД
ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ МОЖЕ
ПРИЗВЕСТИ ДО НЕГАТИВНИХ
ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ТЕХНОГЕННИХ
НАСЛІДКІВ**

1. Виробництва із застосуванням або наявністю на об'єктах сильнодіючих отруйних, вибухонебезпечних речовин, зброї та необхідністю контролю за умовами їх зберігання.
2. Виробництва з безперервними технологічними процесами у хімічній, нафтохімічній, нафтопереробній, медичній, мікробіологічній промисловості, чорній та кольоровій металургії.
3. Шахти та кар'єри у вугільній та гірничій промисловості, в тому числі законсервовані.
4. Виробництва, пов'язані з переробкою, зберіганням ядерного та ракетного палива і відходів та ядерними дослідженнями.
5. Об'єкти надглибокого буріння.
6. Об'єкти, що забезпечують безпеку руху на повітряному, морському, залізничному транспорті та метрополітені.
7. Водоочисні та очисні каналізаційні споруди, каналізаційні насосні станції та водопровідні споруди.
8. Насосні станції захисних споруд Дніпровського каскаду та магістральних каналів, дренажні та польдерні насосні станції зрошувальних систем.
9. Установи виконання покарань (зони утримання контингенту).
10. Військові частини та підрозділи Міноборони, що несуть бойове чергування з протиповітряної оборони на об'єктах, зазначених у пунктах 1 — 8 цього додатка, та здійснюють контроль порядку використання повітряного простору України.

Офіційне опублікування:
Офіційний вісник України, 2002, № 48,
ст. 2188

6 липня 1999 року Україна ратифікувала Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. У зв'язку з ратифікацією, Законом України від 28 листопада 2002 року внесено ряд змін в законодавчі акти України.

Зокрема, внесено зміни до Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Доповнено перелік повноважень місцевих рад, органів Міністерства екології та природних ресурсів в галузі охорони навколишнього середовища, які стосуються забезпечення доступу громадськості до екологічної інформації. Нову редакцію отримали положення статей, які закріплюють екологічні права громадян та громадських об'єднань в галузі охорони навколишнього природного середовища.

У новій редакції ст. 25 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” подається визначення екологічної інформації, а шляхи екологічного інформаційного забезпечення передбачено у ст. 25-1 Закону.

З 1 січня 2004 року, відповідно до внесених змін в Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”, передбачається створення виконавчими органами місцевих рад та функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, як частини загальнодержавної системи забезпечення доступу до екологічної інформації.

Згідно зі змінами у Закон України “Про екологічну експертизу”, Заява про екологічні наслідки діяльності повинна містити відомості про заплановану діяльність, мету і шляхи її здійснення; суттєві фактори, що впливають чи можуть впливати на стан навколишнього природного середовища; кількісні та якісні показники оцінки рівнів екологічного ризику запланованої діяльності; інформування громадськості щодо запланованої діяльності.

Станом на початок грудня 2002 року Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” не набрав чинності і набирає чинності з дня його публікації в офіційних джерелах опублікування.

Коментар наших юристів з приводу цього Закону читайте у наступних номерах Вісника.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України

У зв'язку з ратифікацією Україною (832-14) Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (994_015), Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Законі України “Про охорону навколишнього природного середовища” (1264-12) (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 41, ст. 546; 1996 р., № 15, ст. 70; 2000 р., № 5, ст. 34, № 38, ст. 318; 2001 р., № 48, ст. 252):

1) статтю 6 доповнити частиною третьою такого змісту:

“Центральні та місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування під час розробки державних екологічних програм залучають громадськість до їх підготовки шляхом оприлюднення проектів державних екологічних програм для їх вивчення громадянами, підготовки громадською зауважень та пропозицій щодо запропонованих проектів, проведення публічних слухань стосовно екологічних програм”;

2) у частині першій статті 9:

пункти “б”, “е”, “є” викласти в такій редакції:

“б) участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень з цих питань”;

“е) вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом;

є) участь у публічних слуханнях або відкритих засіданнях з питань впливу запланованої діяльності на навколишнє природне середовище на стадіях розміщення, проектування, будівництва і реконструкції об'єктів та у проведенні громадської екологічної експертизи”;

доповнити пунктом “и” такого змісту:

“и) оскарження у судовому порядку рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо порушення екологічних прав громадян у порядку, передбаченому законом”;

3) частину першу статті 10 доповнити пунктом “є” такого змісту:

“є) створенням та функціонуванням мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації”;

4) пункт “з” частини першої статті 15 доповнити словами

”функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем”;

5) у частині першій статті 20:

у пункті “в” слова “республіканської екологічної інформаційної системи” замінити словами “мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної систем забезпечення доступу до екологічної інформації, положення про яку затверджується Кабінетом Міністрів України”;

доповнити пунктами “к” та “л” такого змісту:

“к) встановлення порядку надання інформації про стан навколишнього природного середовища;

л) встановлення порядку організації та проведення публічних слухань або відкритих засідань з питань впливу запланованої діяльності на навколишнє природне середовище”;

6) у частині першій статті 21:

пункти “а”, “д” викласти в такій редакції:

“а) брати участь у розробці планів, програм, пов’язаних з охороною навколишнього природного середовища, розробляти і пропагувати свої екологічні програми”;

“д) вільного доступу до екологічної інформації”;

доповнити пунктами “и” та “і” такого змісту:

“и) брати участь у підготовці проектів нормативно-правових актів з екологічних питань;

і) оскаржувати в установленому законом порядку рішення про відмову чи несвоєчасне надання за запитом екологічної інформації або неправомірне відхилення запиту та його неповне задоволення”;

7) статтю 25 викласти в такій редакції:

“Стаття 25. Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)

Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) — це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про:

стан навколишнього природного середовища чи його об’єктів — землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення;

біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об’єктами навколишнього природного середовища;

джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров’я людей;

загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об’єкти та здоров’я людей;

екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища;

витрати, пов’язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.

Основними джерелами такої інформації є дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, окремими посадовими особами”;

8) доповнити статтю 25-1 такого змісту:

“Стаття 25-1. Екологічне інформаційне забезпечення

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органи на місцях, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, діяльність яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, життя і здоров’я людей, зобов’язані забезпечувати вільний доступ населення до інформації про стан навколишнього природного середовища.

Екологічне інформаційне забезпечення здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень шляхом:

а) підготовки спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і подання на розгляд Верховної Ради України щорічної Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, а після її розгляду Верховною Радою України — опублікування окремим виданням та розміщення в системі Інтернет;

б) щорічного інформування Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями відповідних рад та населення про стан навколишнього природного середовища відповідних територій;

в) систематичного інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища, динаміку його змін, джерела забруднення, розміщення відходів чи іншої зміни навколишнього природного середовища і характер впливу екологічних факторів на здоров'я людей;

г) негайного інформування про надзвичайні екологічні ситуації;

г) передачі інформації, отриманої в результаті проведення моніторингу довкілля, каналами інформаційних зв'язків органам, уповноваженим приймати рішення щодо отриманої інформації;

д) забезпечення вільного доступу до екологічної інформації, яка не становить державної таємниці і міститься у списках, реєстрах, архівах та інших джерелах”.

2. У Законі України “Про екологічну експертизу” (45/95-вр) (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 8, ст. 54; 2000 р., № 27, ст. 213):

1) текст статті 35 викласти в такій редакції:

“Заява про екологічні наслідки діяльності повинна містити відомості про:

а) заплановану діяльність, мету і шляхи її здійснення;

б) суттєві фактори, що впливають чи можуть впливати на стан навколишнього природного середовища з урахуванням можливості виникнення надзвичайних екологічних ситуацій;

в) кількісні та якісні показники оцінки рівнів екологічного ризику запланованої діяльності, а також заходи, що гарантують впровадження діяльності відповідно до екологічних стандартів і нормативів;

г) інформування громадськості щодо запланованої діяльності, її мету і шляхи її здійснення”;

2) статтю 46 після слів “можуть бути оскаржені заінтересованими юридичними” доповнити словами “та фізичними”.

3. Пункт “б” частини першої статті 33 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (280/97-вр) (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170) доповнити підпунктом 11 такого змісту:

“11) створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації”.

4. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

1) доповнити статтю 91-4 такого змісту:

“Стаття 91-4. Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації

Відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, —

тягне за собою накладення штрафу на службових та посадових осіб від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”;

2) у частині першій та пункті 1 частини другої статті 242-1 цифри “91-1 — 91-3” замінити цифрами “91-1 — 91-4”.

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Пункт 3 розділу 1, яким вносяться зміни до статті 33 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (280/97-вр), набирає чинності з 1 січня 2004 року.

2. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України Л. КУЧМА

м. Київ, 28 листопада 2002 року № 254-IV

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ, ЩО ПРИЙНЯТІ ВОСЕНИ 2002 РОКУ*

Верховна Рада України	
Закон від 12.09.2002 № 152-IV	Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття
Закон від 12.09.2002 № 153-IV	Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грецької Республіки про співробітництво в галузі попередження промислових аварій, стихійних лих та ліквідації їх наслідків
Закон від 12.09.2002 № 154-IV	Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Вірменія про співробітництво в галузі попередження надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків
Постанова від 12.09.2002 № 163-IV	Про прийняття за основу проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання"
Постанова від 12.09.2002 № 140-IV	Про інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення державної політики щодо виконання законів України "Про природно-заповідний фонд України" і "Про охорону культурної спадщини" та про дотримання посадовими особами вимог чинного законодавства стосовно Національного заповідника "Хортиця" й інших історико-культурних заповідників і об'єктів природно-заповідного фонду
Закон від 26.09.2002 № 169-IV	Про приєднання України до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі
Закон від 24.10.2002 № 198-IV	Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про охорону атмосферного повітря"
Постанова від 21.11.2002 № 222-IV	Про проведення парламентських слухань про дотримання вимог природоохоронного законодавства України 25 грудня 2002 року
Закон від 28.11.2002 № 254-IV	Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
Постанова від 28.11.2002 № 270-IV	Про прийняття за основу проекту Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні та практичному використанні генетично модифікованих організмів"
Постанова від 28.11.2002 № 307-IV	Про прийняття за основу проекту Закону України "Про охорону земель"
Постанова від 28.11.2002 № 308-IV	Про прийняття за основу проекту Закону України "Про внесення змін і доповнень до статті 77-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за самовільне випалювання сухої рослинності або її залишків"

Президент України

Указ від 21.09.2002 № 850/2002	Про внесення змін до складу Національного організаційного комітету з підготовки та проведення 5-ї Всеєвропейської конференції міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи"
--------------------------------	--

Кабінет Міністрів України

Постанова від 12.09.2002 № 1372	Про внесення змін до переліку окремих видів відходів як вторинної сировини, збирання та заготівля яких підлягають ліцензуванню
Постанова від 26.09.2002 № 1420	Про заходи щодо збереження морських живих ресурсів Антарктики
Розпорядження від 11.10.2002 № 581-р	Про утворення секретаріату Національного організаційного комітету з підготовки та проведення 5-ї Всеєвропейської конференції міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи"

*Будь-який з цих документів ви можете отримати, звернувшись до нас.

Постанова від 11.10.2002 № 1518	Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України у сфері поводження з відходами
Постанова, Методика від 11.10.2002 № 1531	Про експертну грошову оцінку земельних ділянок
Постанова, Перелік від 15.10.2002 № 1544	Про затвердження переліку робіт і послуг у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, які виконуються і надаються за плату
Постанова від 24.10.2002 № 1574	Про схвалення і подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про надання державного кредиту для фінансування будови атомних електростанцій на території України
Постанова від 25.10.2002 № 1591	Про внесення зміни до Порядку створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків
Постанова від 25.10.2002 № 1595	Про внесення зміни до Положення про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин
Постанова від 16.11.2002 № 1792	Про фінансування обсягів споживання електроенергії підприємствами, установами та організаціями, повне відключення об'єктів яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків

Мінекоресурсів України, Держкоменергозбереження

Наказ, Положення від 26.09.2002 № 369/100	Про затвердження Положення про взаємодію Державної екологічної інспекції та Державної інспекції з енергозбереження
---	--

МОЗ України

Наказ, Положення від 19.11.2002 № 420	Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства охорони здоров'я України,
---------------------------------------	---

Мінагрополітики України, Головрибгосп

Наказ від 03.09.2002 № 37	Про встановлення заборони вилуви водних живих ресурсів на зимувальних ямах
---------------------------	--

Мінагрополітики України

Наказ від 25.09.2002 № 309	Про внесення доповнень до наказу Міністерства аграрної політики України від 17.12.2001 № 369 "Про затвердження квот використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення у 2002 році",
Наказ, Положення від 09.10.2002 № 324	Про затвердження Положення про громадських інспекторів рибоохорони

Мінтранс України

Наказ, Інструкція від 30.09.2002 № 695	Про затвердження Інструкції про порядок пломбування в морських торговельних і річкових портах України суднових запірних пристроїв, призначених для скидання забруднюючих речовин та вод, що їх містять
--	--

Держкомжитлокомунгосп

Наказ від 02.09.2002 № 32	Про розроблення проекту Закону України "Про порядок утримання та поводження з тваринами в населених пунктах"
---------------------------	--

Держмитслужба України	
Лист від 01.10.2002 № 11/4-09-8911-ЕП	Щодо здійснення митного контролю й митного оформлення видів дикої фауни і флори, що переміщуються через державний кордон України та перебувають під загрозою зникнення (зразків CITES)
Держбудівництва та архітектури	
Рішення від 03.10.2002 № 7	Про погодження проекту будівництва "Відновлення екологічної рівноваги та рекультивація порушених гірничими роботами земель Яворівського ДГХП "Сірка"
Держатомрегулювання України	
Наказ, Умови від 22.10.2002 № 110	Про затвердження Умов і вимог безпеки (ліцензійних умов) провадження діяльності з переробки, зберігання та захоронення радіоактивних відходів (НП 306.5.04/2.060-2002)
Наказ, Вимоги, Умови від 08.11.2002 № 116	Про затвердження Вимог та умов безпеки (ліцензійних умов) провадження діяльності з перевезення радіоактивних матеріалів та Вимог до звіту про аналіз безпеки провадження діяльності з перевезення радіоактивних матеріалів,
Вимоги від 08.11.2002 № 116	Вимоги до звіту про аналіз безпеки провадження діяльності з перевезення радіоактивних матеріалів,
ДКЗ, Мінекоресурсів України	
Наказ, Інструкція від 18.10.2002 № 155	Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ руд чорних металів (заліза, марганцю та хрому).

ПУБЛІКАЦІЇ

Пропонуємо вашій увазі інформацію про корисні видання, що вишли в світ цього року і поповнили нашу бібліотеку екологічної та еколоγο-правової літератури.

Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук-практ. посіб. — К., 2002. — 332 с.

У книзі розглядаються методологічні, методичні та світоглядні аспекти права екологічної безпеки і визначається його місце в системі екологічного права України. Розкриваються особливості механізму регулювання екологічної безпеки, а також напрями гармонізації законодавства України в цій сфері з міжнародно-правовими актами.

Посібник містить систему нормативно-правових актів у сфері забезпечення екологічної безпеки і розрахований на практичне застосування працівниками державних органів, громадських організацій, а також читачами, які цікавляться питаннями права екологічної безпеки. (Мова українська).

Нормативні та практичні аспекти виконання оцінки впливу на навколишнє середовище: Збірник матеріалів/ Упоряд. В.О. Тихий, Л.К. Яровой — К., 2002. — 150 с.

Видання містить матеріали, що були представлені на семінарі в рамках Третьої науково-практичної конференції з оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС), яка відбулась в травні 2002 року, і розраховане на широке коло зацікавленої громадськості. Семінар спонсоровано РЕЦ-Київ.

У збірнику розглядаються нормативно-правові аспекти виконання ОВНС (Розділ 1), практика виконання ОВНС, участь громадськості та інші питання в цій сфері (Розділ 2). (Ряд матеріалів подано українською, ряд — російською мовами).

Гринин А.С., Новиков В.Н. Промышленные и бытовые отходы: хранение, утилизация, переработка. — М., 2002. — 336 с.

Цей навчальний посібник знайомить з принципами екологічно правильного способу життя, обґрунтовує необхідність проведення заходів із забезпечення безпечного поводження з відходами. В посібнику розміщені матеріали про відходи, які формуються в процесі діяльності суспільства, висвітлюється небезпека шкідливого впливу відходів на довкілля, висвітлюються питання зберігання, утилізації, переробки відходів. Наводяться наукові дані, таблиці, які є необхідними для навчання та практичної діяльності спеціалістів у сфері екології.

Книга розрахована на студентів і викладачів екологічних, соціальних та економічних спеціальностей, для проведення занять з курсів “Промислова екологія”, “Основи безпеки життєдіяльності”, а також для широкого кола читачів. (Мова російська).

ENVIRONMENTAL ADVOCACY JOURNAL №20, AUTUMN-2002

QUARTERLY JOURNAL OF "ECOPRAVO-LVIV"

Ecopravo-Lviv is an independent nongovernmental public interest environmental law organization aimed to provide legal services and education in the sphere of environmental protection for citizens and NGOs

In this issue:

AARHUS CONVENTION FOLLOW-UP

Kravchenko, S

First Meeting of the Parties of the Aarhus Convention p.5

In this article Svitlana Kravchenko informs about the First meeting of the Parties of the Aarhus Convention, which took part in October 2002 in Lucca (Italy). She provides information about the results of working groups under the Aarhus Convention and information about final documents of the meeting.

CITIZEN ENFORCEMENT OF ENVIRONMENTAL LAW

Melen, O

Privatization of the territories of the parks p.7

In this article there is a description of one case from our practice about violations on the territory of the park "Zalizni vody" in Lviv. Olga Melen gives a legal basis of the privatization ban on the territory of protected areas.

GUTA: FROM EXPERIENCE OF FOREIGN PARTNERS

Zamfir, P

Epic of one governmental decision p.9

In this issue we provide a description of case, provided by our colleagues from Moldova. This case was about appeal against the governmental decision adopted with violation of Moldova environmental legislation.

CONSULTATIONS: ANSWERING YOUR QUESTIONS

Vankovych, S

Inventory of green plantations in Ukraine . . . p.12

Melen, O

Zones of sanitary protection for the cattle and poultry farms p.15

Kozak, Z

Environmental NGOs development: legal basis for half-time work p.17

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND

ENVIRONMENTAL PROTECTION

Melen, O

"Safer shipping and cleaner oceans" (continuation) p.19

In this article we give the second part of material about the International Maritime Organization activities in the sphere of marine environment protection. The beginning of this article you can find in previous issue of Newsletter.

INFORMATIONAL DIGEST

Pavelko, A

Current events of the tanker "Prestige" catastrophe p.22

In this material we provide current events of the tanker "Prestige" catastrophe, which happened near the Spain coast in November 2002. There is also the information about harm of oil pollution and pollution abatement.

WORLD THROUGH THE EYES OF ECOPRAVO-LVIV

Kravchenko, S

Glacier National Park p.26

In this issue we provide material about Glacier National Park (USA). Photos are included.

HUMAN RIGHTS

Andrusevych, N

From the practice of the European Union Ombudsman p.28

In this issue we provide material about the European Union Ombudsman activities and procedure. In this article we give information about protection of citizen environmental rights by the European Union Ombudsman.

ENVIRONMENTAL AND LEGAL EDUCATION

Balushka, N., Vankovych, S

Public interest environmental law p.32

In this article we try to give the definition and substance of public interest environmental law and public interest environmental lawyers. There are also interesting examples from the history of public interest environmental law.

ECO-WEB

Balushka, N

Environmental libraries in Internet p.38

LEGISLATION

Decision of Cabinet of Ministers about financing of electrical energy consumption by the enterprises, disconnecting of which can cause adverse environmental and technogenic effects p.40

Law of Ukraine on changing some legal acts of Ukraine. We provide Law of Ukraine, which changes legislation of Ukraine according to the Convention on access to information, public participation and access to justice on environmental matters (Aarhus Convention) ratified by Ukraine in 1999. p.42

List of legislation in the area of environmental protection, protection of environmental rights and public participation, which were adopted during autumn 2002 p.46

PUBLICATIONS p.48

In this section we introduce new publications in the environmental protection area from our library.

This issue was published with support of Charles Steward Mott Foundation

Environmental Advocacy Journal

Address of Ecopravo-Lviv:

2, Krushelnitska Str., Lviv, 79000 Ukraine.
tel.: +380(322) 72 27 46, fax: 97 14 46
e-mail: epac@mail.lviv.ua
http://www.ecopravo.lviv.ua